

RAUHANIEMEN KANSANKYLPIYLÄN PERUSKORJAUS HUOMIOIDEN ESTEETTÖMYYS

Petri Linna

Opinnäytetyö
Toukokuu 2012
Hyvinvointiteknologian koulutusohjelma
Ylempi ammattikorkeakoulu tutkinto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Hyvinvointiteknologian koulutusohjelma

LINNA PETRI, RAUHANIEMEN KANSANKYLPLYLÄN PERUSKORJAUS

HUOMIOIDEN ESTEETTÖMYYS

Opinnäytetyö 51 s, 2 liitettä

Toukokuu/2012

Tämän työn tarkoitus on selvittää mitä asioita, määräyksiä ja asetuksia pitää ottaa huomioon tuodessaan esteettömyys Rauhaniemen kansankylpylään.

Rauhaniemen kansankylpylän sauna on yksi Tampereen vanhimpia yleisiä saunoja järven rannalla. Sauna on ollut toiminnassa vuodesta 1957 lähtien.

Nykyiset tilat ovat huonossa kunnossa ja esteettömyyttä ei ole otettu huomioon.

Lähtökohta oli miettiä ja löytää mahdollisimman toimiva esteetön ratkaisu. Ratkaisulla mahdollistettaisiin mahdollisimman monille ihmisille palveluja Rauhaniemen kansankylpylässä. Esim. pyörätuolilla saunaan ja uimaan.

Työssä selvitettiin käsitteet design for all, esteettömyys ja saavutettavuus.

Tämän työn tarkoitus on olla apuna lopullisen peruskorjaussuunnitelman luomisessa, jonka TaTU ry toimittaa Tampereen kaupungille.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu

Tampere University of Applied Sciences

Master's Degree Programme in Wellbeing Technology

LINNA PETRI: Taking Accessibility into Account in Rauhaniemi Bath

Master's thesis 51 pages, 2 pages appendices

May 2012

Rauhaniemi Public bath is one of the oldest public saunas in Tampere by the lake.

Rauhaniemi Public bath has been in operation since 1957.

The existing facilities are in poor condition, and accessibility is not taken into account.

The purpose of this thesis was to add accessibility in Rauhaniemi Public bath.

The starting point was to think about and find the optimum solution for different people.

When designing the bath services for disabled people many details have to be taken into consideration e.g. access to sauna in a wheelchair. The end result has to be functional.

In this thesis were found out the issues, codes and regulations which must be taken into account.

A proposal for Rauhaniemi Public bath renovation considering accessibility was formulated.

Key words: Accessibility, built environment, design for all

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	RAUHANIEMEN KANSANKYLPLYLÄ.....	8
2.1	Ympäristö.....	10
2.2	Rauhaniemen kansankylpylän palvelut.....	10
2.3	Kävijämäärä.....	11
3	RAUHANIEMEN KANSANKYLPLYLÄN NYKYTILA.....	12
3.1	Katsaus nykytilaan.....	12
4	RAUHANIEMEN KANSANKYLPLYLÄN PERUSKORJAUSSUUNNITELMAN LÄHTÖKOHTANA ON ESTEETTÖMYYS.....	15
5	HYVINVOINTITEKNOLOGIAN NÄKÖKULMA.....	16
6	DESIGN FOR ALL.....	17
6.1	Design for All -käsitteen periaatteet.....	18
6.2	Design for All EU:ssa.....	20
6.3	Design for All Suomessa.....	21
7	ESTEETTÖMYYS.....	22
7.1	Esteettömyyden määrittäminen.....	22
7.2	Saavutettavuus.....	23
7.3	Esteettömyys vai saavutettavuus.....	23
7.4	Esteetön ympäristö.....	24
7.5	Fyysinen Esteettömyys.....	25
7.6	Lainsäädäntö ja esteettömyys.....	25
7.6.1	Maankäyttö- ja rakennuslaki ja -asetus.....	26
8	RAUHANIEMEN KANSANKYLPLYLÄN RAKENNUSSUUNNITELMA.....	27
8.1	Tavoite.....	27
8.2	Ulkoalueet.....	28
8.3	Portaat.....	29
8.4	Luiskat.....	30
8.5	Ovet.....	33
8.6	Esteetön pukuhuone ja WC.....	33
8.7	Sauna.....	35
8.8	Pesutila.....	37
8.9	Uimapaikka.....	38
8.10	Kalusteet.....	40

	5
8.11 Rakennuksen pohjaratkaisu.....	40
9 POHDINTA.....	43
LÄHTEET.....	45
LIITTEET	49
Liite 1. Nykyinen pohjapiirros	50
Liite 2. Ehdotus uudeksi pohjaratkaisuksi	51

1 JOHDANTO

Suomessa ei ole montaa esteetöntä julkista saunaa järven rannalla jossa voi harrastaa talviuintia, ainakaan Google-hakukone ei antanut montaa tulosta. Tampereella ei ole yhtään esteetöntä uimarantaa. Esteettömyys on käsitteenä tullut päättäjien sanastoon vuosituhannen vaihteessa, osaltaan väestön ikääntymisen johdosta.

Rauhaniemen kansankylpylän sauna ja uimaranta tarjoaa Tamperelaisille viihtyisiä hetkiä saunan ja uinnin merkeissä. Rauhaniemi on yksi neljästä Tampereen saunallisesta talviuinti paikasta. Rauhaniemen kansankylpylän korjaussuunnitelma sopii hyvin Tampereen kaupungin esteettömyysohjelmaan 2009-2016. Tampereen kaupungin esteettömyysohjelmassa 2009-2016 yhtenä tavoitteena on mahdollistaa ja tasapuolistaa palvelut ja tähän suunnitelmalla pyritään.

Rauhaniemen kansankylpylän tilat ovat huonossa kunnossa ja tarvitsevat pikaisesti saneerausta. Pirkanmaan energiaohjelma 2020:n yhtenä visiona on saada öljy pois mm. uimarannoilta vuoteen 2020 mennessä vaihtoehtoisella energiamuodolla. Rauhaniemen kansankylpylän saunat ja vesi lämmitetään öljyllä.

Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella mahdollista Rauhaniemen kansankylpylän muutostyötä esteettömyyden näkökulmasta, huomioiden desing for All ajattelumalli. Rauhaniemen kansankylpylä ei nykyisin huomio palveluntarjoajana esteettömyyttä tiloissaan. Saunominen ja varsinkin uinti yleisillä paikoilla asettaa omat haasteet toiminnoille.

Tarkoituksena on tarjota lisäarvopalveluja Tamperelaisille. Teemana on esteettömyys. Opinnäytetyössä tarkoituksena on kartoittaa esteettömyyden vaatimukset. Selvittää sekä esitellä määräykset, muut asetukset ja mitä pitää ottaa huomioon, jotta tilat saavat esteettömyys hyväksynnän. Miettiä minkälaisille ryhmille on mahdollista tarjota palveluja. Tutustua myös erilaisiin ratkaisuihin. Oppia ymmärtämään mitä pitää ottaa huomioon esteettömyyden toteuttajana. Toimeksiantajana on TaTU ry.

Opinnäytetyön tarkoitus on tutustua erilaisiin toteutuksiin, apuna käyttäen kirjallisuutta sekä tutustumalla erilaisiin kohteisiin. Opinnäytetyössä on paljon itseopiskelua esim. liikuntarajoitteisten ihmisten kanssa keskustelua.

Opinnäytetyössä on tarkoitus tutustua ja selvittää esteettömyyteen liittyviä termejä ”Desing for all”, esteettömyys ja saatavuus.

Opinnäytetyössäni on pyritty kokoamaan asioita, jotka on otettava huomioon Rauhaniemen kansankylpylän suunnittelussa. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on esittää alustava tilannetarkastelu Rauhaniemen kansankylpylän tiloihin. Opinnäytetyöni tarkoitus on olla apuna suunniteltaessa esitystä Tampereen kaupungille Rauhaniemen kansankylpylän peruskorjaussuunnitelmassa. Opinnäytetyöni annan luettavaksi TaTU ry:n hallitukselle.

2 RAUHANIEMEN KANSANKYLPLYLÄ

Rauhaniemen kansankylpylä on yksi neljästä Tampereella olevista talviuintipaikoista, jossa on sauna ja uintimahdollisuus läpi vuoden. Muita saunoja ovat, Kaukajärvi, Kaupinoja ja Suomensaaren saunat. Tampereella Saunojen ylläpitäjänä toimii jokin yhdistys. Rauhaniemen kansankylpylää ylläpitää Tampereen Työväen Uimarit ry, eli TaTU ry. Rauhaniemen kansankylpylä on lähimpänä kaupungin keskustaa. Saunojen kiinteistöt ja tontit omistaa Tampereen kaupunki.

Rauhaniemessä kylpylätoimintaa on ollut vuodesta 1929 lähtien (Kuva 1), jolloin Rauhaniemen rakennukset valmistuivat. Alunperin 1920-luvulla suunniteltiin Rauhaniemeen uimalaitosta, mutta suunnitelmat jäivät kaupungin päättäviin elimiin.

Alkuvaiheessa 1920-luvulla kylpylälaitos oli aidoilla suljettu tila, johon pääsi pääsymaksua vastaa. Tuolloin maksu oli aikuisilta 50 penniä ja lapsilta 25 penniä. 1930-luvulla aidat purettiin ja pukukoppeihin pääsi ilmaiseksi.

Kuva 1. Bertel Strömmerin suunnittelema kylpylärakennus vuonna 1929.

Sauna rakennettiin vuonna 1957 samoihin aikoihin kun Pyynikin uimahalli valmistui. Saunasta tuli suosittu ja uintikautta saatiin pidennettyä syksyille asti. Myöhemmin saatiin lämpimät pukutilat, jolloin talvinen avantouintiharrastus alkoi.

Avantouinnin suosio on nousussa nykyään. Opiskelijat ovat löytäneet itselleen uuden harrastuksen saunomisesta. Varsinkin ulkomaalaistaustaisten osuus on kasvanut, ehkä

talviuinnin eksoottisuus viehättää heitä. Avantouinnin harrastajista ei ole eriteltyä tilastoa, ulkomaalaistaustaisten osuus perustuu harrastajien mielikuvaan.

Rauhaniemen kansankylpylässä on nykyään kaksi saunaa, niin sanottu iso (Kuva 2) ja pikku –sauna.

Kuva 2. Nykyinen iso sauna.

Rauhaniemen kansankylpylän liikeideana on tarjota saunomiseen liittyvää palvelua, eli lähinnä uintia ja saunomista läpi vuoden. Rauhaniemen kansankylpylä on avoinna vuoden jokaisena päivänä.

Rauhaniemen kansankylpylässä toimii ympäri vuoden kaksi maksullista saunaa. Saunarakennuksessa on peseytymistilat, kahdet lämpimät pukutilat, vesi-WC:t naisille sekä miehille. Lisäksi rakennuksessa on inva-WC, kokoustila ja kioskitila. Uimarannalla on kahden metrin ponnahduslauta ja kaksi pientä laituria. Hiekkarannalla on kaksi keinua, normaali ja pienten lasten keinu. Lisäksi ranta-alueella on useita penkkejä ja 5 kappaletta penkeillä varustettua pöytäyhdistelmää. Rannalla on kolme 660 litran jäteastia, 6 pientä roska-astiaa sekä pukuhuoneissa pienet roskakorit.

2.1 Ympäristö

Rauhaniemen kansankylpylä sijoittuu niemelle, suurimmaksi osaksi rantakalliolle, jota on jatkettu maarakenteisella laiturilla. Rannan läheisyydessä on Kaupin metsä kuntopolkuineen. Länsipuolella on Koukkuniemen vanhainkoti ja Lapinniemen kylpylä. Ympäristö on rauhallinen paikka ja sijaitsee Tampereen keskustan läheisyydessä.

Rauhaniemen Kansankylpylästä avautuu Näsinjärven selkä. Aurinko paistaa koko päivän ja auringon laskuista voi nauttia rantakalliolla (Kuva 3.). Näsinjärven iso selkä tuo erinäisiä veden muotoja mahtavasti esille esim. peilityni järvi ja isot laineet vaahtopäineen.

Kuva 3. Rauhaniemen rantakallio

2.2 Rauhaniemen kansankylpylän palvelut

Rauhaniemen kansankylpylän uimarannalla on kesäisin rantasiistijä, joka pitää huolen rannan järjestyksestä ja siisteydestä. Rantasiistijä toimii myös rannan valvojana kello 09.00 - 21.00.

Sauna ja uintimahdollisuus on mahdollista vuoden jokaisena päivänä. Talvella avanto pidetään auki ilmapumpulla, jolla mahdollistetaan talviuinti. Saunarakennuksesta on vuokrattavissa myös kokoustila.

Kesällä on myös kioskitoimintaa. Kioskitoiminta rajoittuu kahvin, virvokkeiden, jäätelön ja pienen suolaiseen myyntiin.

Rannalla on oma pysäköintialue noin 75 henkilöautolle. Pysäköintialueen vieressä, noin 120 metriä uimarannalta lounaaseen sijaitsee rantalentopallokenttä ja leikkipuisto. Rannan länsipuolella on 12 pesualtaalla ja mankelilla varustettua matonpesupaikkaa Tampereen kaupungin toimesta. (Kuva 4) Uimarannan lähiympäristössä ovat Kaupin monipuoliset ulkoilu - ja urheilumahdollisuudet.

Romsinlahdessa, joka on saanut nimensä Käpylän ensimmäisen asukkaan K G Romsin mukaan (Jari Heiskanen 2004), on useita soutu- ja pienmoottorivenepaikkoja sekä venesatama. Lisäksi rannasta noin 850 metriä lounaaseen sijaitsee toinen venesatama, ravintola ja monipuolinen kylpylähotelli. Etelässä noin 850 metrin päässä uimarannasta sijaitsevat kauppa ja kahvila - konditoria.

2.3 Kävijämäärä

Rauhaniemen kansankylpylän uimaranta on luokiteltu, niin sanotuksi EU - uimarannaksi eli uimarannaksi, jolla arvioidaan käyvän uimakauden aikana vähintään 100 uimaria päivässä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus 177/2008.

Kesäisin Rauhaniemen kansankylpylässä rannan käyttäjiä on n. 18 000 ja vuoden aikana saunassa kävijöitä n. 40 000 – 50 000 (Rauhaniemen ylläpitämä kävijämäärätilasto, saunahoitajan ylläpitämä).

Kuva 4. Rauhaniemi yleiskaava.

3 RAUHANIEMEN KANSANKYL PYLÄN NYKYTILA

3.1 Katsaus nykytilaan.

Rauhaniemen kansankylpylän on suunnitellut Bertel Strömberg. Rakennukset ovat valmistuneet 1929 ja viimeisin laajempi remontti on 1970 luvulta. Rakennus on pitkäkko ja pääosin 1- kerroksinen , jossa sijaitsee pukutiloja ja sauna.(Kuva 5), vain länsipäässä oleva osa on 2-kerroksinen (Kuva 6) jossa on mm. kioski.

Kuva 5. Rauhaniemen uimaranta 1930-luvulta. Kuva: Aarne Pietinen, Tampere-Seuran kuva-arkisto.

Kuva 6. Länsipäässä oleva 2-tasoinen tila (nykyinen kiosk).

Täytynee mainita että Rauhaniemen kansankylpylän uimarannalla on ponnauduslauta, joka on ollut toiminnassa vuodesta 1933 alkaen (Kuva 7). Ponnauduslauta onkin muodostunut yhdeksi Rauhaniemen kansankylpylän tunnusmerkiksi.

Kuva 7. Ponnahduslauta Rauhaniemen kansankylpylässä kesällä 1934. (Aamulehti 9.8.1934.)

Rakennus on osittain kelluva tolppien varassa ja osassa rakennusta on betonisokkeli. Rankorakenteinen runko on vuorattu vaaleankeltaiseksi maalatulla peiterimavuorauksella. Rakennuksessa on satulakatto, kahdessa poikkipäädysässä on aumakatto ja kioskiosassa on loiva pyramidikatto. Kattomateriaali on huopaa. Eteläpuolella on valkoinen, ristikkokoristeltu aita. Ikkunat ovat yksiruutuisia (Kuva 8).

Kuva 8. Rauhaniemen kansankylpylä lastenrannan puolelta, nykykuva.

Nykyiset tilat sekä eristykset ovat erittäin huonossa kunnossa ja vaativat korjausta. Tilojen eristys ei ole nykyaikainen, jolloin lämmitysenergiasta osa menee ”harakoille”. Saunat lämpiävät öljyllä, joka on saatava pois käytöstä. Saunojen lämmitys on tarkoitus toteuttaa sähköllä. Nykyaikana, kun lämmitys on erittäin kallista, on pakko miettiä vaihtoehtoja.

Nämä kolme seikkaa: tilojen erittäin huono kunto , erittäin huono eristys sekä öljy pois antavat mahdollisuuden tilojen peruskorjauksella.

Huoltoajo on Rauhaniemen Kansankylpylän tontille sallittu, joka mahdollistaa myös liikuntaesteisten pääsemisen alueelle. Rauhaniemen kansankylpylän alueella pystyy liikkumaan osittain pyörätuolilla sekä rollaattorilla. Pyörätuolin käyttäjät tarvitsevat avustajan helpottaakseen liikkumistaan. Näkövammaisten henkilöiden varsinkin sokeiden on melkein mahdotonta liikkua itsenäisesti alueella. Maasto on hiekka sekä kalliopohjaista, eli kulkeminen on toisinaan haastavaa, avustajan kanssa liikkuminen huomattavasti helpompaa.

Saunapalveluissa ei ole huomioitu pyörätuolilla tai rollaattorilla liikkuvia. Ovien edessä olevat korkeat kynnykset ja ahtaat oviaukot eivät mahdollista pyörätuolilla, eikä rollaattorilla liikkumista. Näkövammaiset pärjäävät avustajan kanssa saunassa.

Ainoa esteetön tila on inva-wc , joka on rakennettu vuonna 2008.

Uimaan ei ole mitään mahdollisuutta pyörätuolilla, eikä rollaattorilla. Uimarannalla ei ole liuskaa , joka mahdollistaisi uimaan siirtymisen pyörätuolilla tai rollaattorin avulla.

4 RAUHANIEMEN KANSANKYLPLYLÄN PERUSKORJAUSSUUNNITELMAN LÄHTÖKOHTANA ON ESTEETTÖMYYS

Lähtökohta Rauhaniemen Kansankylpylän peruskorjauksen suunnittelussa on mahdollistaa ihmisille, sekä erilaisilla liikuntarajoittuneille ryhmille toimia ja nauttia Rauhaniemen kansankylpylän palveluista. Suunnittelun lähtökohtana on huomioida liikuntarajoitteiset ihmiset. Design for all ajattelua, joka huomioisi kaikki, ei voida kokonaan toteuttaa. Suunnittelu lähtee ajatuksesta, että mahdollisimman moni pääsisi nauttimaan Rauhaniemen kansankylpylän palveluista sekä palvelut olisivat turvallisia käyttäjille. Tampereen kaupungin esteettömyysohjelmassa 2009-2016 ei ole mainintaa esteettömästä uimarannasta, joten liittyen esteettömyysohjelmaan uimarannan on ehdottomasti kuuluttava ohjelmaan. Ohjelmassa esteettömyys on entistä tarkemmin otettava huomioon suunnittelussa ja siihen Rauhaniemen suunnittelussa pyritään. Turussakin Satavan saarella on jo esteetön uimaranta, Ekvallan uimaranta. Ekvalan uimarannalle on rakennettu luiska , jota pitkin pääsee pyörätuolilla uimaan. Sokeatkin on huomioitu äänimajakoilla. Äänimajakat on mahdollista kytkeä kioskista tarpeen

vaatiessa (Turun kaupunki 2011). Olkoon Rauhaniemen kansankylpylä ensimmäinen Tampereen esteetön uimaranta.

Opinnäytetyössäni , tuon esille asioita, joita pitää sekä, jotka ovat mahdollisia toteuttaa. Täytyy myös muistaa , ettei mikään liiketoiminta voi toimia tappiollisena, tämä on myös huomioitava Rauhaniemen Kansankylpylän suunnitelmassa. Suunnitelmassa on huomioitava myös, ettei käyttöaste pääse pieneneään.

Lopullinen peruskorjaussuunnitelma tullaan esittelemään Tampereen kaupungille, vedoten mm. Tampereen kaupungin esteettömyysohjelman 2009-2016 mainitaan ”...tilojen korjaustarpeita koskevat esitykset yhteistoiminnassa tilakeskuksen kanssa, niissä huomioidaan esteettömyyden ja saavutettavuuden vaatimukset”. Tampereen kaupungin esteettömyysohjelma voi auttaa hankkeen eteenpäin viemistä. Esteettömyysohjelma antaa ymmärtää , että myös Tampereen kaupungilla olisi haluja osallistua esteettömyyttä parantaviin hankkeisiin.

Kuten aiemmin on mainittu, esteettömyyden tarkoitus on parantaa ihmisten toimimista, aktivoida ja yhdenvertaistaa eli parantaa ihmisten elämänlaatua.

Tärkeintä on muistaa, että mikään esteetön ympäristö, palvelu, tuote tms. ei poista vammaa tai paranna sairautta, vaan ainoastaan helpottaa omatoimista suoriutumista. Esteetön ympäristö ei myöskään tule koskaan täysin poistamaan vaikeasti liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden apuvälineiden tarvetta. Esteettömällä ympäristöllä ja palvelulla pyritään parantamaan yksilöllisten mieltymysten toteutumista ja elämänlaatua. (Invalidiliitto, esteettömyysopas)

Suunnittelussa hyödynnetään erinäisiä lähteitä ja ohjeistuksia, mm RT 09-10692 korttia ja RakMK F1 määräyksiä.

5 HYVINVOINTITEKNOLOGIAN NÄKÖKULMA

Suomessa on pysyvästi toiminta- tai liikuntarajoitteisia 10 % väestöstä. Kun mukaan lasketaan lapsiperheet, tilapäisesti toimintakyvyltään rajoittuneet sekä vanhukset, luku nousee huomattavasti. Ikääntyneiden määrä on kasvamassa koko ajan vauhdilla (Esteettömyysprojektit 2006).

Suomessa on 65 vuotta täyttäneiden osuus kasvamassa vuoteen 2030 mennessä 1,4 miljoonaan, joka tarkoittaa yli 26 % koko väestöstä. Vuonna 2000 suomalaisista yli 65-vuotiaita oli 15 % eli vajaa 800 000. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan eniten kasvavat vanhimmat ikäluokat eli 75–84-vuotiaat, sekä yli 85-vuotiaat, joiden määrän ennustetaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2030 mennessä (Ruonakoski 2004).

Hyvinvointiteknologian ideologiana on kehittää ja hyödyntää ratkaisuja. Ne ovat asiakaslähtöisiä ratkaisuja, siis ratkaisuja, jotka ovat asiakkailta. Liian usein jonkin toimintakyvyn vajeen vuoksi moni asia jää kokematta tai tekee haasteellisemmaksi.

Rauhaniemen osalta hyvinvoinnin näkökulmasta esteettömyys huomioiden mahdollistaa erinäisten ryhmien nauttia Rauhaniemen palveluista. Saunominen ja uiminen jo itsessään ovat terveyttä edistäviä toimintoja. Monesti ihmisen pitkän ja terveellisen elämän takana on ”hyvä olo”. Kyllä hyvän elämän ja terveyden kulmakivi on että ”pääkoppa, korvien väli” on kunnossa. Sauna on rentoutumisen ja uinti virkistäytymisen paikka. Rentoutumisen ja rauhoittumisen kautta saunomisella on vaikutusta henkiseen hyvinvointiin. Useissa tutkimuksissa puolletaan saunomisen merkitystä hyvinvointiin, mm. Suomen Sauna seuran sivuilta löytyy lisätietoa tutkimuksista.

6 DESING FOR ALL

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistuksen ensimmäisessä artiklassa todetaan:

”Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä.” (YK julistus, artikla 1).

Julistuksessa tuodaan esiin myös oikeuksia, joista kaikkien ihmisten pitäisi pystyä yhdenvertaisesti nauttia yhteiskunnassa vaikuttamiseen ja työskentelyyn.

Ihmisillä on erinäisiä rajoitteita, jotka vaikuttavat heidän mahdollisuuksiinsa käyttää palveluita ja tuotteita. Ihmisen ikääntyminen on yksi, jonka saavuttaa kaikki jossain vaiheessa. Ikääntymisen myötä elämään tulee piirteitä, jotka ovat omiaan vaikeuttamaan tiettyjen tuotteiden , palveluiden käyttöä sekä henkilön liikkumista elinympäristössään. Aistien heikentyessä tulee rajoitteita tai liikkumiseen voidaan tarvita apuvälineiden

käyttöä. Edellä mainitut rajoitteet voivat tulla muistakin syistä kenelle tahansa iästä riippumatta.

Desing for All huomio erityistarpeita ja pyrkii ottamaan erityistarpeita mukaan kehitykseen. Desing for All ideologia huomio epäkohdat ja pyrkii korjaamaan niitä.

Useampien käyttäjien tarpeita on pyrittävä pitämään koko tuotekehityksen ajan esillä, jottei päädyttäisi tuotteisiin, joita useampien ihmisten on mahdotonta käyttää. Desing for All käsitteen ideologian tehtävänä on muistuttaa tästä epäkohdasta ja ohjaa ottamaan käyttäjien erityistarpeet huomioon niin suunnittelussa kuin toteutuksessa.

6.1 Design for All -käsitteen periaatteet

Desing for All terminä on kuvaava, mutta sitä ei kuitenkaan useimmiten ymmärretä, että se tarkoittaa suunnittelua kaikille. Useimmiten syntyy vääriä mielikuvia. Termille ei ole suomenkieleen selkokielistä termiä. Tämä on yksi syy minkä vuoksi on tyydytty käyttämään englanninkielistä termiä. Joissakin yhteyksissä Desing fo All onl yhennetty DfA lyhenteeksi (Suomen DfA-verkosto).

Desing for All ideologia voidaan jakaa seuraaviin näkökulmiin (EDeAN Publication 2009).

Desing for All ei ole muotoilua vammaisille.

Alkuperäinen Desing for All yhdistetään vammaisuuteen ,joka tarkoittaisi nimenomaan joistain vammoista kärsivien erityisryhmien tarpeisiin keskittyvää suunnitteluideologiaa. Monesti ideat syntyvät erityisryhmien tarpeista mutta eivät rajoitu niihin , vaan pyrkimys helpottaa kaikkien elämää (EDeAN Publication 2009).

Design for all on suunnittelua huomioiden monimuotoisuus

Desing fo All käsitteen voi helposti mieltää ideologiaksi suunnitella massaa miellyttäviä tuotteita. Desing for All ideologia kunnioittaa massan tarpeita, mutta se pyrkii joustavuuteen tuomalla mukaan myös kaikki erityistarpeet ja - piirteet, joita ihmisillä voi olla. (EDeAN Publication 2009)

Design for all pyrkimys olla käytännöllistä ja esteettistä suunnittelua

Desing for All pyrkii painottamaan kaikille soveltuvaa suunnittelua ja muotoilua. Tuotteen miellyttävän ja vakuuttavan muotoilun pitää syntyä käytännöllisyydestä ja estetiikasta. Tuotteen kehityksessä kannattaa pitää mielessä kaikenlaiset tarpeet, tällöin saadaan tuotteista miellyttäviä kaikille käyttäjille, oli heillä erityistarpeita tai ei (EDeAN Publication 2009).

Desing for All ei pyri missään tapauksessa rajoittamaan tuotekehitystä vaan avaamaan siihen uudenlaiset, syvemmät näkökulmat. Näistä näkökulmista voi puolestaan syntyä aivan uudenlaista muotoilua, uudenlaisia tuotteita ja parhaimmassa tapauksessa uusia käyttäjäryhmiä tuotteille (EDeAN Publication 2009).

Design for all pyrkii vaikuttamaan koko kehitysprosessiin

Desing for All ideologiassa on olennaista, että tuotekehitysprosessissa pitäisi ottaa huomioon sen edustamat teesit. Pyrkimys suunnittelussa on huomioida tuote kaikkien käytettäväksi.

Määrittelyvaiheessa otetaan tavoitteeksi Desing for All ja ideologia on esillä koko kehityskaaren ajan. (EDeAN Publication 2009)

Jos päädytään tilanteeseen, jossa tuotteeseen joudutaan lisäämään joitain ominaisuuksia on jouduttu jo ulos Desing for All-ideologiasta, esim. erityisryhmien käytettävyyden parantamiseksi. Tällöin kustannuksetkin nousevat helposti (EDeAN Publication 2009).

Design for all haastaa valtavirran ajatustavat

Tullakseen osaksi tuotekehitystä Desing for All-ideologian pitää voittaa perinteiset, ihmisiin iskostuneet mielikuvat.

Koulutusvaiheessa on jaettava tietoa suunnittelijoille jotta Desing for All ideologia saataisiin projektin alkuvaiheessa mukaan (EDeAN Publication 2009).

Laadulliset tekijät Design for all lopputuotteessa ovat näkymättömiä

Laadulliset tekijät sulautuvat Desing for All suunnittelussa ja toteutuksessa, siten ettei ne korostu millään lailla. Laadulliset tekijät sisältyvät luontaisesti prosessiin. Desing for All on kokonaisvaltainen prosessi. "Design for All" ominaisuuksia ei välttämättä nähdä ensi silmäyksellä lopputuotteissa ja sitä ei tarvitse mainostaa. Esimerkiksi vanhuksille suunnatut tuotteet saavat leiman ja siitä voi tulla hyljeksitty kohderyhmässään. Vanhuksille suunnattu matkapuhelin oli hyvä esimerkki, se ei saanut toivottua suosiota käytettävyyden vuoksi. (EDeAN Publication 2009).

6.2 Design for All EU:ssa

Design for All-käsite on jo hyvin vakiintunut Euroopassa, joskaan ei vielä laajasti sovellettu. Siksi on tärkeää jatkaa sen tunnetuksi tekemistä Euroopassa. Euroopan unionissa on tehty määrätietoista työtä Design for All-tietoisuuden levittämiseksi aina 1980 lopusta alkaen. Eri maiden vammaisalan organisaatiot Eurooppalaisine kattojärjestöineen ovat olleet keskeisessä roolissa ideologian tunnetuksi tekemisessä (EuCAN, 2003). Design for All-ideologian tunnettavuuden leviämiseen Euroopassa ovat vaikuttaneet sekä vammaisalan organisaatiot (esim. European Disability Forum (EDF)), erillaiset Design for All -asiantuntijaverkostot (esim. AAATE, EIDD) että Euroopan Unionin tasolla erityisesti sosiaaliasioista vastaavalla pääalueella tehty työ samoin kuin käsitteen juurruttaminen tutkimus- ja tuotekehitystoimintaohjelmiin (Suomen DfA-verkosto, 2010).

Tunnettavuutta varten Euroopan Union komissio on perustanut 2002 Euroopallisen verkoston European Design for All e-Accessibility Network, (EDeAN). Verkostossa on yhteensä yli 160 jäsentä, jotka edustavat monipuolista ja laaja-alaista DfA-asiantuntemusta Euroopassa. Kansalliset verkostot toimivat 23 EU-jäsenmaassa Verkoston toiminnalla on pyrkimys edistää tasa-arvoa (Suomen DfA-verkosto, 2010).

Design for All-lähestymistapa mahdollistaa esteettömyysvaatimusten paremman huomioonottamisen tuotetta tai palvelua suunniteltaessa, minkä lisäksi sillä säästetään merkittävästi kustannuksia, kun vältetään tuotteiden tai palvelujen kallis uudelleensuunnittelu tai tekniset korjaukset niiden käyttöönoton jälkeen (EU, esteetön tietoyhteiskunta 2005).

Tulevaisuuden haasteena EU:ssa on saada Design for All -ajatus tuotteisiin ja palveluihin. EU omalta osaltaan voisi tukea Design for All -hankkeita. Erinäisillä direktiiveillä ja asetuksilla voidaan ”pakottaa” tuotteistajat huomioimaan Design for All ajatusta. Vielä ei tiedosteta Design for All-ajatusta tuotteissa, eikä palveluissa, ajatus lähtee kustannusten kautta. Asiaa ei nähdä pitkällä tähtäimellä kokonaisuutena. EU voisi auttaa saattamaan toimijat yhteen keskustelemaan ja laatimaan Design for All-lähtöisiä tuotteita.

Monesti tuotteistaminen lähtee olemassa olevan ongelman korjaamisen kautta, ei niinkään uuden kehittämisen kautta, tässä EU voisi olla mahdollistajan roolissa.

Eurooppalainen esteettömyyskonsepti (ECA, European Concept for Accessibility) on mainio esimerkki siitä, miten asiantuntijat 22:sta Euroopan maasta ovat yhdistäneet voimansa yhteisen asian vuoksi, tarkoituksenaan luoda yhdenmukainen eurooppalainen näkemys esteettömyydestä. (ECA, tekninen avustava käsikirja 2003)

6.3 Design for All Suomessa

Suomen Design for All -verkosto käynnistettiin 23. syyskuuta 2002 ja verkostoa ryhtyi koordinoimaan Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Samana vuonna perustettiin European Design for All eAccessibility Network (EdeAN), joka vaikutti Suomen Design for All-verkoston syntymiseen (Suomen DfA-verkosto 2010).

23.9.2002 verkoston käynnistysseuran Stakesissa järjestetyssä tilaisuudessa lausui Suomen Pankin pääjohtaja Erkki Liikanen, joka tuolloin oli tietoyhteiskunta-asioista vastaava komissaari Euroopan unionissa. Suomen DfA -verkoston synty liittyikin kiinteästi EU:n tietoyhteiskunnan kehittämis-tavoitteisiin. (Stakes 2002)

Suomen Design for All verkoston toimintasuunnitelmassa mainitaan seuraavat tehtävät. ”Verkoston tehtävä on levittää tuotteiden helppokäyttöisyyttä, ympäristön esteettömyyttä ja palvelujen saavutettavuutta edistävää Design for All -tietoa julkiselle ja yksityiselle sektorille. Tehtävänä on myös edistää Design for All -osaamista, lisätä yksityisen ja julkisen sektorin sitoutumista Design for All -lähestymistapaan yhteiskuntavastuun ja sosiaalisesti kestävä kehityksen viitekehyksessä sekä olla aktiivisena vuorovaikutuksessa EDeAN-verkoston jäsenten kanssa.”

Suomen Design for All -verkostoon liittyi alkuvaiheessa 17 suomalaista organisaatiota. Määrä on kunnioitettava, kun muistaa, että koko eurooppalaisessa emoverkostossa oli reilusti alle 150 organisaatiota ja kansallisissa verkostoissa tyypillisesti muutama jäsenorganisaatio. Vuonna 2008 verkostoon kuului 39 jäsenorganisaatiota (Suomen DfA-verkosto 2010).

Suomalaisessa verkostossa Design for All -asiantuntijat eri aloilta kohtaavat 39 tutkimuslaitoksen, yliopiston, käyttäjäorganisaation ja tutkimusrahoittajan osaamisverkosto on tällä hetkellä EU-maiden laaja-alaisin ja jäsenmäärältään suurin (Suomen DfA-verkosto 2010).

7 ESTEETTÖMYYS

7.1 Esteettömyyden määrittäminen

Suomen liikenne- ja viestintäministeriö määrittämyksen mukaan, ”esteettömyys tarkoittaa, että kaikki ihmiset pystyvät käyttämään tuotetta tai palvelua yksilön iästä, vammasta tai muusta rajoitteesta huolimatta. Esteetön tuote tai palvelu mukautuu asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin. Esteettömyyden tavoitteena on helpottaa ja mahdollistaa erilaisten ihmisten tasavertainen arki niin, että kaikki kansalaiset voivat tehdä työtä, opiskella, harrastaa ja osallistua” (Liikenne ministeriö, toimenpideohjelma 2011-2015).

Esteettömyys on laaja kokonaisuus, joka tarkoittaa kaikkien kansalaisten sujuvaa osallistumista työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. Esteettömyys merkitsee mm.

- palvelujen saatavuutta
- välineiden käytettävyyttä
- tiedon ymmärrettävyyttä
- mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon

Esimerkiksi ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön silloin, kun se on kaikille käyttäjille toimiva, turvallinen ja miellyttävä. Rakennuksen kaikkiin tiloihin ja kerrostasoihin on helppo päästä. Lisäksi tilat ja niissä olevat toiminnot ovat mahdollisimman helppokäyttöisiä ja loogisia (Invalidiliitto 2009).

7.2 Saavutettavuus

Samaisessa Liikenne- ja viestintäministeriön ohjelmassa on määritelty myös saavutettavuus ja käytettävyys. Saavutettavuudella pyritään huomioimaan erilaisten ihmisten tarpeiden, tuotteiden ja palvelujen helpposta lähestyttävyydestä. Erilaisten ihmisten tulee olla helppo lähestyä kohdetta, eikä painopiste ole ainoastaan toimimisesteisille tai vammaisille (Liikenne ministeriö, toimenpideohjelma 2011-2015).

Sen sijaan, että puhutaan liikkumis- ja toimimisesteisistä henkilöistä, voidaankin ajatella niin, että rakennus, joka ei ole turvallinen, toimiva tai miellyttävä, on liikkumis- ja toimimisesteinen. Rakennukset suunnitellaan kuitenkin ihmistä varten, ei ihmistä rakennuksia varten (Rakennettu ympäristö 2011).

Ilkka Haarni Stakesin raportissa yhteiskunta pitäisi suunnitella kaikille sopivaksi. Esteettömyys on kokonaisvaltaista erilaisten käyttäjien näkökulmien huomioimista ja koko yhteiskunnan ja sen eri sektoreiden esteettömyyttä. Käytettävyys ja saavutettavuus ovat sosiaalista kestävää kehitystä. (Haarni Ilkka 2006).

Molemmissa raporteissa tulee ilmi että esteettömyys on laaja-alainen käsite. Yleisesti esteettömyys mainitaan tuotteessa tai palvelussa, mutta esteettömyys on vain huomioitu rajallisesti.

Esteetön ei syrji, eikä aseta ihmisiä eri arvoiseen asemaan. Esteettömyydellä pyritään aktivoimaan, lisäämällä omatoimisuutta. Esteettömyyden on oltava palvelujen sekä tuotteiden toimivuutta, riippumatta käyttäjästä. Hyvä saavutettavuus on esteettömyyttä. Tämä soveltuu ympäristön ja palvelun tarjontaan. Silloin se on erilaisten ihmisten käyttöön soveltuvaa.

7.3 Esteettömyys vai saavutettavuus

Esteettömyys ja saavutettavuus merkitsevät eri asioita vammasta riippuen ja siksi on hyvä muistaa, että vammaiset henkilöt eivät ole yhtenäinen ryhmä, vaan he ovat monenlaisia, tarpeiltaan erilaisia yhteiskunnan jäseniä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006b).

”Hyvä saavutettavuus kertoo erilaisten yhteisöjen tarpeiden huomioimisesta ja kohteen tarjonnan (*tuotteen* tai *palvelun*) helposta lähestyttävyydestä, sekä tarjoaa mahdollisuuden osallistumiseen ja elämyksiin yksilöiden erilaisista ominaisuuksista riippumatta. Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä. Saavutettavuus merkitsee kohteen helppoa lähestyttävyyttä kaikenlaisille ihmisille, mukaan lukien, mutta ei pelkästään, vammaisten tai toimimisesteisten ihmisten näkökulmasta” (RT-09-10692 1999).

Saavutettavuutta parannetaan tekemällä näkeminen, kuuleminen, liikkuminen ja tiedon saaminen, sekä vuorovaikutus kaikille mahdollisimman helpoksi ja esteettömäksi. Pelkästään tilojen esteettömyys ei takaa että palvelut olisivat kaikkien saavutettavissa.

Saavutettavuudessa voidaankin kysyä, onko rakennetussa ympäristössä huomioitu saavutettavuutta ja onko huomioitu erilaisten ihmisten tarpeet? Onko tiloissa miellyttävää ja turvallista liikkua sekä, toimia, vaikka kulkija käyttäisi esim. pyörätuolia, kuulokojetta, kävelykeppiä tai valkoista keppiä? Onko muistettu, että saavutettavuus ulottuu koko reitille? Ovatko kulkuväylät tasaisia, pysäköintiruutuja riittävästi, onko valaistus on hyvä, hissit riittävän suuria, wc-tiloja, kulkemista helpottavia apukeinoja ja mukavia levähdyspaikkoja? Onko taideteokset, sekä muut esineet ja tekstit sijoitettu siten, että niitä voi katsella eri korkeuksilta? Onko katsomoissa ja muissa yleisötiloissa paikkoja myös pyörätuoleille ja istuimia on myös näyttelytiloissa? Onko akustiset olosuhteet hyvät? Miten on suunniteltu hätäuloskäynnit, onko huomioitu myös liikkumis- ja kuuloesteisille hyvin toimiviksi?

7.4 Esteetön ympäristö

Esteetön ympäristö on välttämätön monille ihmisryhmille ja se auttaa suuresti myös muita tilojen käyttäjiä. Esimerkiksi tavaroiden kuljettaminen, siivous ja tilojen huolto helpottuvat, kun esteitä ei ole.

Esteettömyys ei yleensä maksa rakennusvaiheessa "esteellistä" enempää, vaan vaatii vain hyvää suunnittelua ja suunnitelmien toteuttamista. Pitkällä aikavälillä esteettömyys tulee edullisemmaksi, sillä tilojen toimivuus vähentää muutostarvetta, lisää eri toimintojen sujuvuutta ja nopeuttaa esimerkiksi kaupoissa tai asemilla suurten ihmismäärien asiointia ja siirtymistä paikasta toiseen. (Eduskunnan esteettömyyselvytys 2006)

7.5 Fyysinen Esteettömyys

Liikkuminen mahdollistaa niin päivittäisiä toimintoja kuin osallistumisen erillaisiin tapahtumiin. Nykyään julkiset rakennukset ja ympäristö suunnitellaan esteettömäksi, mutta suurin osa vanhoista rakennuksista ovat yhä esteellisiä, eli ei kaikkien ulottuvilla. On myös ympäristöjä, jotka ovat esteellisiä tietyille ryhmille esim. uimarannat pyörätuolin käyttäjille. Lisäksi uusissa rakennuksissa ei välttämättä ole huomioitu kaikkia, jolloin joku vammaisryhmä on jäänyt huomiotta. Useimmiten huomioidaan liikuntavammaisen, mutta myös muut vammaisryhmät tarvitsevat ympäristön esteettömyyttä, saavutettavuutta ja turvallisuutta (Haarni Iikka 2006).

Esteettömyysajattelun pitää olla kokonaisvaltaista, ei kohdennu vain tiettyyn ryhmään. Näkövammaisten tarpeita ei usein tiedosteta tai ei tunnisteta. Turvallisuus ja selkeys auttavat näkövammaista selviytymään ympäristössä ja samalla myös esim. vanhuksia. Erilaiset taksipalvelut ja palvelubussit avaavat väylän vaikeasti vammautuneille sosiaaliseen ympäristöön.

Esteetön ympäristö mahdollistaa myös itsenäisen asumisen tai asioimisen henkilöille, jotka huonosti toimivassa ympäristössä olisivat toisten avun varassa. Esteettömässä ympäristössä on kaikkien mukava olla ja toimia (RT-09-10692 1999).

7.6 Lainsäädäntö ja esteettömyys

Suomen perustuslaki turvaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden, vaikkakin osa ihmisistä ei yhdenvertaisuutta ymmärrä vammaisten henkilöiden perusoikeudeksi.

Suomen perustuslain 6§:ssä todetaan seuraavaa: ”Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa asettaa ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella” (Suomen perustuslaki 1999). Vuonna 2004 on astunut voimaan yhdenvertaisuuslaki, joka laajentaa viranomaisten velvollisuuksia puuttua tapahtuvaan syrjintään, niin koulutuksen saamisessa, työelämässä, sekä terveydenhuollon- ja sosiaalipalveluissa (Yhdenvertaisuuslaki 2004).

Perustuslaki koskee myös esteetöntä fyysistä ympäristöä. Esteetön ympäristö on välttämätön toimintaesteisille, muille se tuo helppoutta ja sujuvuutta. Kohteissa joissa asuu tai käy paljon liikuntaesteisiä esteettömyys pitää huomioida erityisen hyvin. Liikuntaesteisiä löytyy joka ikäryhmästä (Suomen perustuslaki 1999).

Esteetöntä rakentamista koskevat Ympäristöministeriön vuonna 2004 antama asetus asuntopuunnittelusta (RakMK G1) sisältää esteettömyyteen pyrkiviä määräyksiä (maankäyttö- ja rakennuslaki (1999/132)). RakMK G1 asetus on tullut voimaan 1.3.2005 ja se pohjautuu maankäyttö- ja rakennuslakiin (Ympäristö ministeriö 2008).

7.6.1 Maankäyttö- ja rakennuslaki ja -asetus

Maankäyttö- ja rakennuslaki ja -asetus (1999/132) sekä Suomen rakentamismääräyskokoelma säätelee rakentamista Suomessa. Maankäyttö- ja rakennuslaissa ja -asetuksessa määritellään rakentamista koskevat vähimmäisvaatimukset ja rakentamisen luvanvaraisuus. Tarkemmat ohjeet ja määräykset löytyvät rakentamismääräyskokoelmasta, määräykset ovat velvoitettavia. ”Suomen rakentamismääräyskokoelmassa annetut määräykset koskevat uuden rakennuksen rakentamista. Rakennuksen korjaus- ja muutostyössä määräyksiä sovelletaan, jollei määräyksissä nimenomaisesti määrätä toisin, vain siltä osin kuin toimenpiteen laatu ja laajuus sekä rakennuksen tai sen osan mahdollisesti muutettava käyttötapa edellyttävät”. Kuntien rakentamista lisäksi ohjaa rakennusjärjestys, jolla määritetään paikallisia ohjeita ja määräyksiä (Ympäristö ministeriö 2008).

Rakentamisen ja rakennetun ympäristön esteettömyys perustuu maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä asetetuille tavoitteille. ”Lain 5 §:ssä säädetään alueiden käytön suunnittelulle tavoitteeksi muun muassa edistää turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista” (Rakennettu ympäristö 2011).

Maankäyttö- ja rakennuslain 117 §:ssä säädetään muun muassa, että ”Rakennuksen tulee olla tarkoitustaan vastaava, korjattavissa, huollettavissa ja muunneltavissa sekä, sen mukaan kuin rakennuksen käyttö edellyttää, soveltua myös sellaisten henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut.” (Maankäyttö- ja rakennuslaki 1999).

Asetus esteettömästä rakennuksesta (F1 Suomenrakentamismääräys 2005) koskee maankäyttö- ja rakennusasetuksen 53 §:n mukaan ”hallinto- ja palvelurakennuksen sekä muussa rakennuksessa olevan sellaisen liike- ja palvelutilan, johon tasa-arvon näkökulmasta kaikilla on oltava mahdollisuus päästä, sekä näiden rakennuspaikan tulee soveltua myös niiden henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai muutoin toimia on rajoittunut.” (Ympäristöministeriö asetus 2005)

”Asuinrakennuksen ja asumiseen liittyvien tilojen tulee rakennuksen suunniteltu käyttäjämäärä ja kerrosluku, sekä muut olosuhteet huomioon ottaen täyttää liikkumisesteettömälle rakentamiselle asetetut vaatimukset.” (Ympäristöministeriö asetus 2005)

8 RAUHANIEMEN KANSANKYL PYLÄN RAKENNUSSUUNNITELMA

8.1 Tavoite

Rakennuksen esteettömällä saavutettavuudella tarkoitetaan, että rakennukseen johtaa liikkumis- ja toimintarajoitteiselle käyttäjälle soveltuva esteetön, turvallinen ja helposti hahmotettava kulkuväylä. Kulkuväylän tulee olla esteetön tontin tai rakennuspaikan rajalta ja autopaikoilta rakennuksen sisätiloihin. Liikkumis- ja toimintaesteettömyydellä tarkoitetaan tasoerojen välillä liikkumisapuvälineitä käyttävälle suunniteltu tasonvaihtojärjestelmä esim. luiska. Rakennuksessa tulee olla liikkumisesteisille soveltuva wc ja peseytymistilat. Havainnointia, suunnistautumista ja toimimista helpottavat erilaiset pintamateriaalit, opasteet, havainto- ja varoitusmerkinnät sekä viestintäjärjestelmät. Rakennuksen valoisuudella ja valaistuksella pyritään auttamaan turvallista ja helppoa suunnistautumista rakennuksen sisällä sekä, ulkopuolella. Valaistusta suunniteltaessa huomiota kiinnitetään muun muassa tilan värikykyyn, valoisuuteen, valoisuuseroihin ja heijastumiseen. Turvallisen esteettömän sisäänkäynnin lisäksi tulee rakennuksessa olla myös esteetön ja turvallinen ulospääsy vaaratilanteissa, esimerkiksi tulipalotilanteessa. (Rakennustietosäätiö 2007)

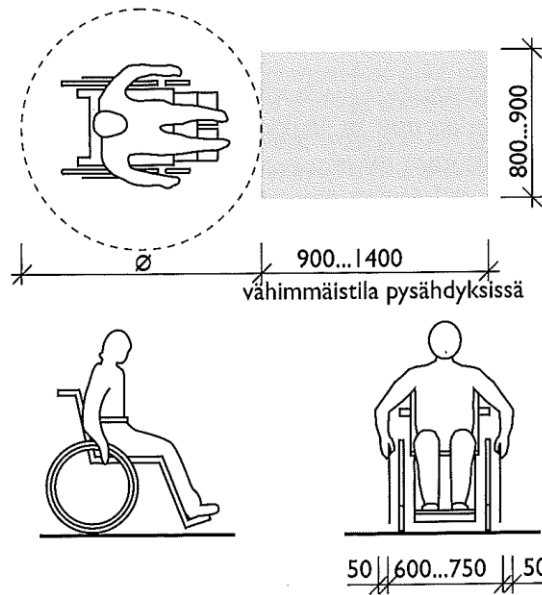
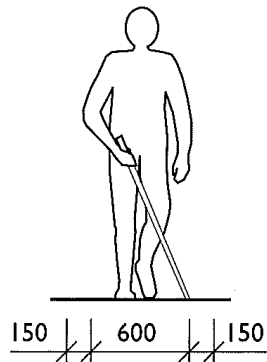
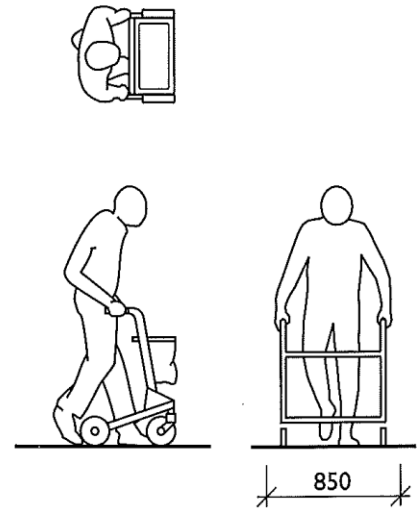
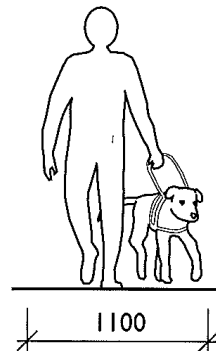
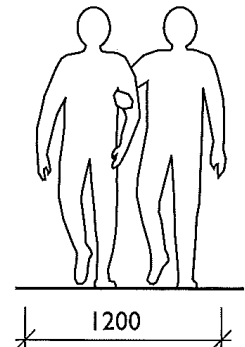
8.2 Ulkoalueet

Lähtökohta on, että rannalle on päästävä esteettömästi ja opastus on toimiva. Monesti puutteellisella opastuksella aiheutetaan hämmennystä. Hyvästä opastuksesta näkee mihin on tultu ja mistä löytyy kohteen palvelut. Opasteet on sijoitettava näkyvästi, helposti havaittaviksi, muttei vaaraksi (Invalidiliitto 2009).

Esteettömän ulkoalueen on mahdollistettava asiakkaiden itsenäinen liikkuminen ja saapuminen alueelle. Liikkumiseteisille on mahdollistettava saattoliikenteen pysähdyspaikka. Esteettömyys vaatii väylien tasoitusta, kuitenkin niin, ettei ympäristö kärsi. Kulkuväylien on oltava tasainen, kova ja märkänä luistamaton. Kalliopohja on yksi Rauhaniemen tunnusmerkeistä, jota ei saa tuhota. Kivituhka sitoo hiekkaa, joten sillä saadaan suhteellisen kova pohja. Kalliot jätetään paljaaksi, kuten ovat olleet tähänkin saakka, ainoastaan saunahoitajan kopin edustan kallio-osuus tasoitetaan että asiointi pyörätuolilla onnistuu.

Erinäisillä luiskilla helpotetaan liikkumista. Liuskat auttavat niin pyörätuolilla kuin lastenrattailla kulkevia. Terassit on suunniteltava niin leveiksi että ohittaminen onnistuu. Ei vain riitä, että lastenrattaat tai pyörätuoli mahtuu kulkemaan siinä, vaan että terassilla voi istuskella muutkin samanaikaisesti.

Veteen pääsyä helpottaa veteen johtava ja kaiteella varustettu luiska. Luiskan yläpäässä tulee olemaan pyörätuoli/ rollaatori- parkki. Ulkoalueella on huomioitava erilaisia apuliikuntavälineitä käyttäviä henkilöitä. Yleisimmät apuliikuntavälineet ovat rollaattorit, pyörätuolit ja kepit (Kuva 11).

pyörätuoli**pyörällinen kävelyteline
rollaattori****valkoinen keppi****opaskoira****avustaja**

Kuva 11. Erinäisten liikuntarajoitteisten tilantarve. (Rakennustietosäätiö 2007)

8.2 Portaat

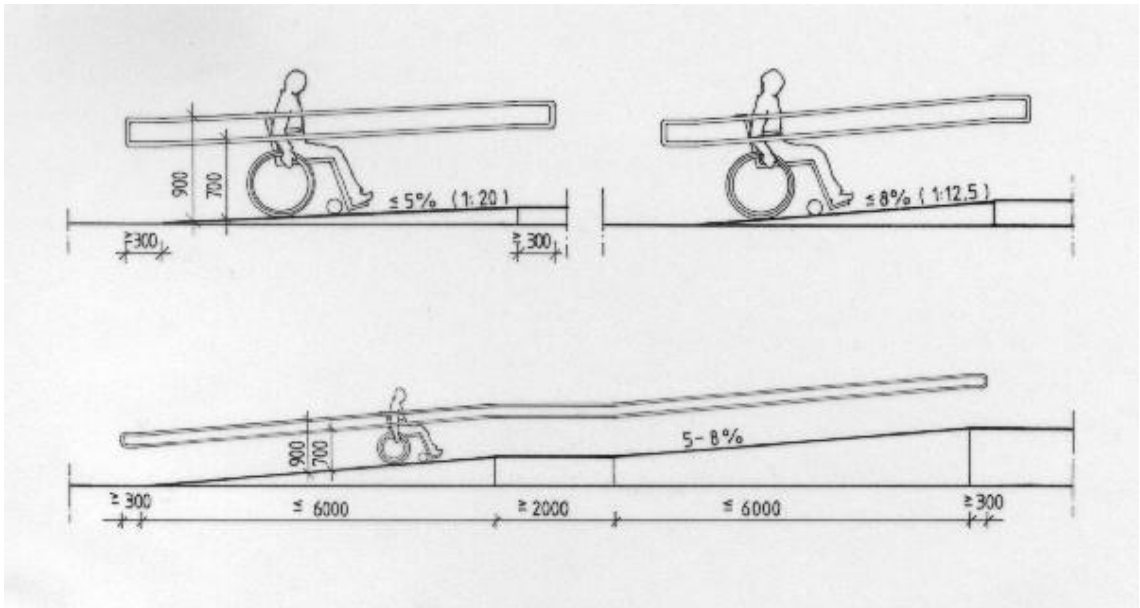
Rauhaniemen kansankylpylään ei korkeita portaita tule, nousut ovat muutamia askelmia. Suositeltava mitoitus helppokulkuisiin portaisiin on sellainen, että nousu on 120 mm ja etenemä 390 mm. Rakentamismääräyskokoelman F1 mukaan portaan etenemän tulee olla sisätiloissa vähintään 300 mm ja nousu enintään 160 mm. (Esteetön rakennus ja ympäristö 2007). Materiaaliksi sopii höyläämätön puu (Invalidiliitto 2012).

8.3 Luiskat

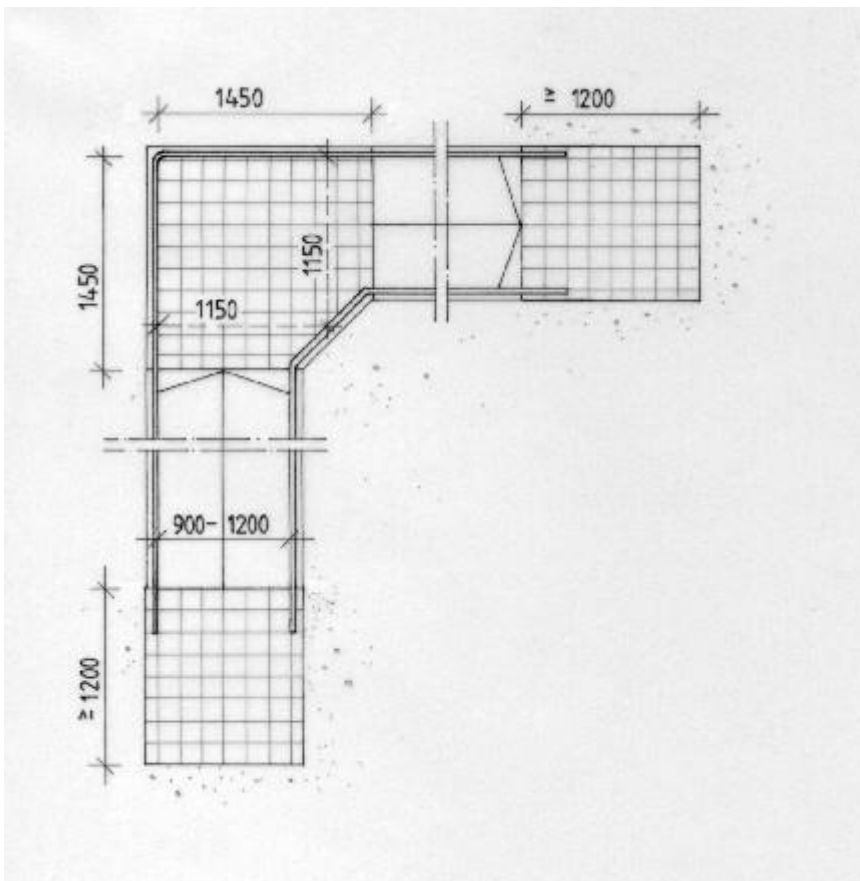
Luiska ei saa olla koskaan ainoa vaihtoehto, vaan luiskan yhteydessä tulee olla helppokulkuiset portaat, vaikka kyseessä olisi matala tasoero. (Tasoerot 2008.) Pyörällisellä apuvälineellä kulkevan on mahdotonta käyttää portaita kulkureittinään, tämän vuoksi portaiden yhteydessä pitää olla aina myös portaaton vaihtoehto tason vaihtamiseksi. Pelkkä luiska ei kuitenkaan ole hyvä vaihtoehto, koska jäykkänivelisten tai esimerkiksi kyynärsauvoilla kulkevien on turvallisempaa ja miellyttävämpää käyttää portaita kuin luiskaa. Tämän vuoksi luiskan ja portaiden rinnakkaiskäyttö on tärkeää. Paras vaihtoehto olisi käyttää niin pieniä tasoeroja, että tasonvaihdot saataisiin toteutettua kulkuväylän pienellä (enintään 2 %) kaltevuudella. (Invalidiliitto 2006.) Mikäli ei enintään 2 %:n kaltevuus kulkuväylillä ole mahdollinen, suositeltava luiskan kaltevuus on 5 % (1:20) ja ehdoton enimmäiskaltevuus 8 % (1:12,5). 8%:n kaltevuudella luiska saa olla pituudeltaan yhtäjaksoisena enintään kuusi metriä, jonka jälkeen kulkuväylällä edellytetään vaakasuoraa vähintään 2000 mm pituista välitasannetta. Ilman välitasanteita jatkuva luiska saa olla enintään 5 % (1:20) kalteva. Varsinkin ulkotiloissa käyttökelpoinen luiska on kaltevuudeltaan enintään 5 % (1:20) (Kuva 12). (RakMK F1 2005)

Luiskan tulee johtaa aina tasanteelta tasanteelle, eikä esimerkiksi suoraan ovelle. Tasanteen ja luiskan yhtymäkohdassa ei saa olla minkäänlaista tasoeroa. Pienikin kynnyks tai kuoppa vaikeuttaa itsenäistä kulkemista tai voi aiheuttaa kompastumisvaaran (Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus 2009).

Rakennusmääräyskokoelman F1 kohta 2.2.3 määrää myös, että luiskien, sekä portaiden molemmille sivuille on asennettava turvalliset ja helppokäyttöiset käsijohteet, jotka jatkuvat yhtenäisinä myös välitasanteiden kohdalla (RakMK F1 2005).

Kuva 12. Luiskan kaltevuus. (Invalidiliitto)

Kuva 13. Vapaa kääntymistilan. (Invalidiliitto)

Luiskan tulee olla suora ja tarpeettomia suunnanvaihdoksia tulee välttää, sillä kaartuvaa luiskaa pitkin kulkeminen pyörätuolilla on hankalaa. Jos luiskassa on käännöksiä,

käännöskohdassa tulee olla välitasanne, jonka koko on vähintään 1150 x 1150 mm (Kuva 13). (Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus 2009).

Alle 1200 mm leveän luiskan käännösکوhtiin saadaan tarpeeksi leveyttä pyöristämällä tai oikaisemalla käännöksen sisäkulma. Riittävän leveyden lisäksi luiskaa rakennettaessa tulee ottaa huomioon, että sivusuuntainen kaltevuus ei ole yli 2 %. Vaikka luiskan ominaisuudet vastaisivat kaikkia määräyksiä ja suosituksia, luiska ei sovellu pesutiloihin (Esteetön rakennus ja ympäristö 2007, 22–24).

Luiska on aina kulkuväylän osa ja johtaa tasanteelta tasanteelle. Luiskaa ei koskaan sijoiteta lähtemään suoraan ovesta, ilman tasannetta. Tällöin otetaan huomioon mahdollinen pyörätuolilla kääntymiseen ja oven avaamiseen tarvittava tila tasanteella. Tilaa on oltava niin paljon, ettei putoamisvaaraa synny (vähintään 1500 x 1500 mm ja lisäksi oven avautumiseen tarvittava tila) (Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus 2009).

Luiskan leveys riippuu luiskan käyttötarkoituksesta, sekä luiskan pituudesta ja muodosta. Vähimmäisleveys luiskalle on 900 mm, tällöin luiskan alkupisteestä on oltava näköyhteys päätepisteeseen törmäysten välttämiseksi ja luiska ei saa olla pitkä. Mikäli luiska on pitkä ja kahden pyörätuolin on kohdattava, leveyden tulee olla vähintään 1800 mm. Tämä on erityisen tärkeää, jos luiska kääntyy siten, että sen toiseen päähän ei voi nähdä. Peruuttaminen pyörätuolilla on avustajan kanssakin luiskalla erittäin hankalaa (Invalidiliitto 2012).

Ellei luiska ole maanpinnan kanssa samassa tasossa tai rajaudu seinään tai seinämään, luiskan reunassa tulee olla 50 mm korkea reunaeste. Reunaeste estää pyörää luiskahtamasta reunalta alas ja ohjaa valkoisenkepin (sokeiden ja näkövammaisten apuväline) kanssa liikkujaa (Invalidiliitto 2012). Luiskan turvallisuutta lisää luiskan puhtaus, eli ei havuja, lehtiä ja roskia. 10-20 mm reunaesteen nostaminen luiskasta helpottaa puhtaana pitämistä.

Materiaaliltaan luiskan pinnan tulee olla kova, tasainen ja märkänäkin luistamaton. Ulkotiloissa soveltuvia materiaaleja luiskaan ovat asfaltti, betoni tai verkkolevy. Luonnonläheisempi materiaali puu soveltuu myös luiskan pintamateriaaliksi, kun käytetään höyläämätöntä lautaa. Tällöin laudat tulee asettaa poikittain kulkusuuntaan nähden. Lautojen väliin jäävien rakojen tulee olla alle 5 mm leveitä. Myös verkkolevyn rakojen tulee jäädä samaan mittaan. Tätä leveämmissä raoissa on vaarana, että keppi,

sauva tai pyörä jää jumiin rakoon aiheuttaen vaaratilanteen (Invalidiliitto 2012). Luiskien sulana pitojärjestelmä sekä luiskan kattaminen lisää turvallisuutta. Esimerkiksi asentamalla lämpömatot luiskiin pidetään luiskat sulana, jolloin jäätä ei pääse muodostumaan.

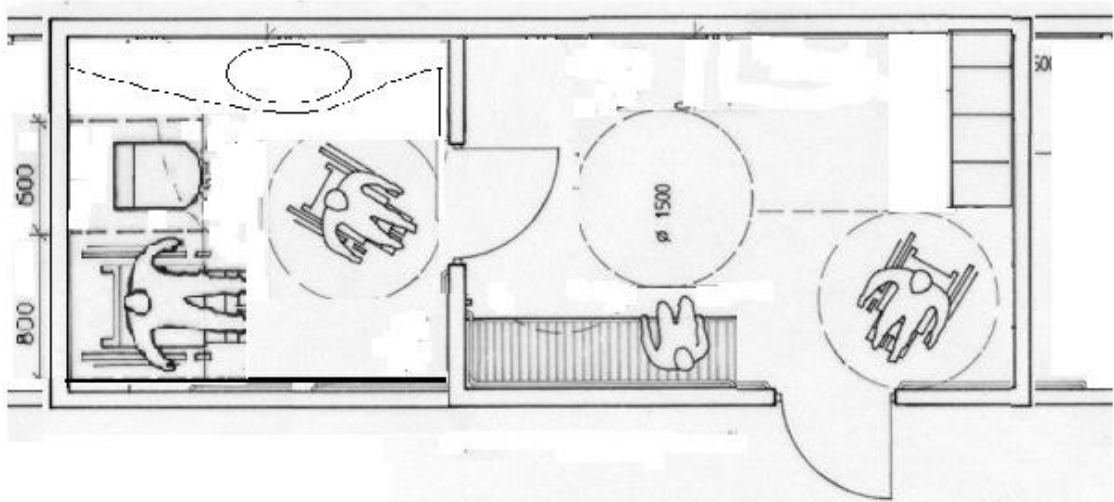
8.4 Ovet

Oviaukon vapaan leveyden tulee olla vähintään 850 mm. Kynnyksen on oltava mahdollisimman matala. Kynnyksen enimmäiskorkeus on 20 mm, myös tämä korkeus voi aiheuttaa hankaluuksia esim. rollaattoria käytettäessä. Oven viereen avauspuolelle tulee jättää vapaa tila, jonka leveys on vähintään 400 mm, jotta painikkeeseen on mahdollista ulottua pyörätuolista. Vaihtamalla oven saranointi toiseen reunaan voidaan jossakin tapauksessa saada lisätila oven avaamiseksi. Oven edessä tulee olla molemmilla puolilla tilaa pyörätuolilla kääntymiseen, mikäli oviaukko on minimileveyttä. Vapaan tilan tulee olla halkaisijaltaan 1500 mm:n suuruinen ympyrä.

8.5 Esteetön pukuhuone ja WC

Pyörätuolin ja pyörällisen kävelytelineen avulla liikkuvien käytettävissä tulee olla tarpeelliseksi katsottava määrä, sekä itsenäisesti toimiville, että avustettaville liikkumisesteisille mitoitettuja ja varustettuja wc- ja pukeutumistiloja. Tilat on varustettava liikkumisesteisen tunnuksella ja niiden tulee olla sijoitukseltaan käyttäjän tai avustajan sukupuolesta riippumattomia. (RakMK F1 2005) .

Pukuhuoneen varusteisiin kuuluu penkki, jolla voi pukeutua pitkällään. Penkin pituus on vähintään 2100 mm, korkeus 500 mm ja leveys 600 -700 mm. Lattiamateriaalin on oltava liukumaton. Penkin tulee olla pehmustettu ja seinään on kiinnitettävä tarpeelliset tukikahvat eri korkeuksille, kohottautumista varten. Penkkiä ei tule sijoittaa mahdollisen pukukaapin eteen. Penkin edessä tulee olla vapaata tilaa vähintään 1500 mm (Kuva 14).

Kuva 14. Esteetön pukuhuone ja wc.

Pukuhuoneen oven tulee olla kynnyksetön, helposti avattava ja suljettava. Esteetön pukuhuone mitoitetaan pyörätuolin vaihtoa suihkupyörätuoliin ja avustajan mukanaoloa ajatellen. Pyörätuolin käyttäjälle mitoitettu pukuhuone on kooltaan vähintään 2100 mm x 2100 mm. Pukuhuoneessa on oltava tilaa vähintään $\varnothing 1500$ mm pyörätuolilla kääntymistä varten (Kuva 14). (Invalidiliitto 2009).

Esteettömän wc-tilan lattian tulee olla samassa tasossa muun lattian kanssa. Kynnyksen tai mahdollisen tasoeron enimmäiskorkeus määräysten mukaan on 20 mm, mutta tämäkin aiheuttaa hankaluuksia pyörätuolia ja varsinkin rollaattoria käytettäessä. Tarvittaessa voidaan käyttää pneumaattista kumikynnystä, joka on joustava tai ritiläkannella varustettua riittävän pitkää kynnykskaivoa.

Mikäli wc- ja on tarkoitettu käytettäväksi siirtymiseen pyörätuolista wc-istuimelle vasemmalta tai oikealta puolelta, se on suunniteltava siten, että wc-istuimen toisella puolella on vähintään 800 mm vapaata tilaa pyörätuolia ja pyörällistä kävelytelinettä varten (Kuva 15) (RakMK F1 2005).

Kuva 15. Vapaata tilaa pyörätuolia varten (Helsinki kaikille projektista)

8.6 Sauna

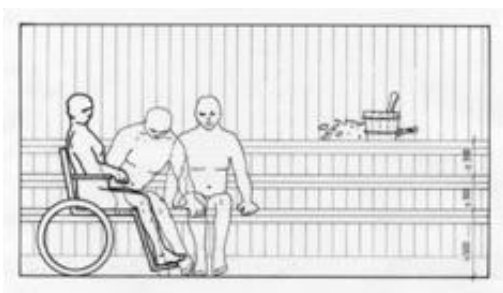
Saunahuone suunnitellaan niin tilavaksi, että siellä mahtuu kääntymään pyörällisellä suihkutuolilla - ts. vapaata lattiapinta-alaa on vähintään 1300 x 1300 mm. Julkisen tilan saunaan on mahdollista kerrallaan vähintään kaksi pyörätuolia. Lattia ei saa luistaa märkänä ja lattiaritiloita ei pidä käyttää. Ovi on kynnyksetön ja leveydeltään vähintään 850 mm (Invalidiliitto 2012).

Pyörätuolia käyttävän henkilön on helpompi päästä lauteille, jos alin laude on pyörätuolin istuinosan kanssa lähes samassa tasossa eli noin 500 mm lattiasta (Kuva 16). Tavanomainen laudetasojen istuinkorkeus on 450 mm. Saunassa voi olla käytössä erillinen siirtoalusta, jolla voidaan avustaa lauteille nousussa (Invalidiliitto 2009).

Lauteille johtavien portaiden tulee olla leveydeltään 600 mm, koska lauteille nousemisessa on voitava pitää kiinni molemminpuolisista käsijohteista. Käytettäessä apuna kainalo- tai kyynersauvoja on portaiden leveyden oltava 900 mm. Askelman nousussa käytettävä enimmäiskorkeus on 120 mm. Sopiva etenemän pituus on 390 mm. Tilarajoitusten vuoksi joudutaan usein käyttämään lyhyempää etenemää, jonka tulisi kuitenkin olla vähintään 300 mm. Käsijohteen lisäksi voidaan käyttää tasapainon

säilyttämistä helpottavaa pystytukea, joka ulottuu portaan vieressä lattiasta kattoon (Invalidiliitto 2009).

Kiuas tulee suunnitella siten, että löyly saadaan ulottumaan alimmille lauteille, jolloin korkealle sijoitettuja lauteita ei tarvita ollenkaan. Samalla poistuu lauteille nousemisen ongelma (Kuva 17). Tällainen ratkaisu mahdollistaa samassa pinta-alassa joko tavanomaisen lauteellisen löylyhuoneen tai penkillä varustetun lauteettoman. Viimeksi mainittua ratkaisua on käytetty erityisesti vammaisille suunnitelluissa palvelutaloissa, joissa pohjakerroksessa olevan saunan kiuas on upotettu siten, että kiuaskivet tulevat suunnilleen lattian tasoon. Tällöin löyly saadaan myös ulottumaan alemmaksi. Vastaavanlainen saunahuone upotetuin kiukain voidaan tehdä esimerkiksi pientaloissa maanpinnan tasoon (Invalidiliitto 2012).

Kuva 16. Lauteet, (Invalidiliitto)

Kuva 17. Kiuas sijoitettu maan tasalle.

Saunan oven tulee avautua ulospäin. Oven tulee olla kynnyksetön ja oven vapaan leveyden vähintään 850 mm. Oven tulee olla kevyt avata ja sulkea. Ovi voidaan varustaa lasiruudulla, jolloin se on jaettava puitteiltaan pienempiin osiin hahmottamisen helpottamiseksi. Lasin tulee olla turvalasia. Oven alla tulee olla vähintään 100 mm korkea ilmarako. Oven alareuna tulee varustaa lattiasta 300 mm:n korkeudelle ulottuvalla potkulevyllä. Mikäli saunan ovesta käytetään sulkijaa, sen säädöissä tulee ottaa huomioon mahdollisimman helppo käyttö.

Oven vetimet tehdään puusta. Oven aukaisemiseen tarvittava vedin sijoitetaan 900–1000 mm:n korkeudelle lattiasta. Paras vaihtoehto on pitkä pystysuora vedin, josta saa otteen haluamaltaan korkeudelta. Oven sulkemiseksi vetämällä kiinnitetään oven saranapuolelle lisäksi vaakasuuntainen puinen lankavedin 800 mm:n korkeudelle lattiasta. Vetimissä tulee käyttää puulajia, jotka erottuvat kontrastina ovista.

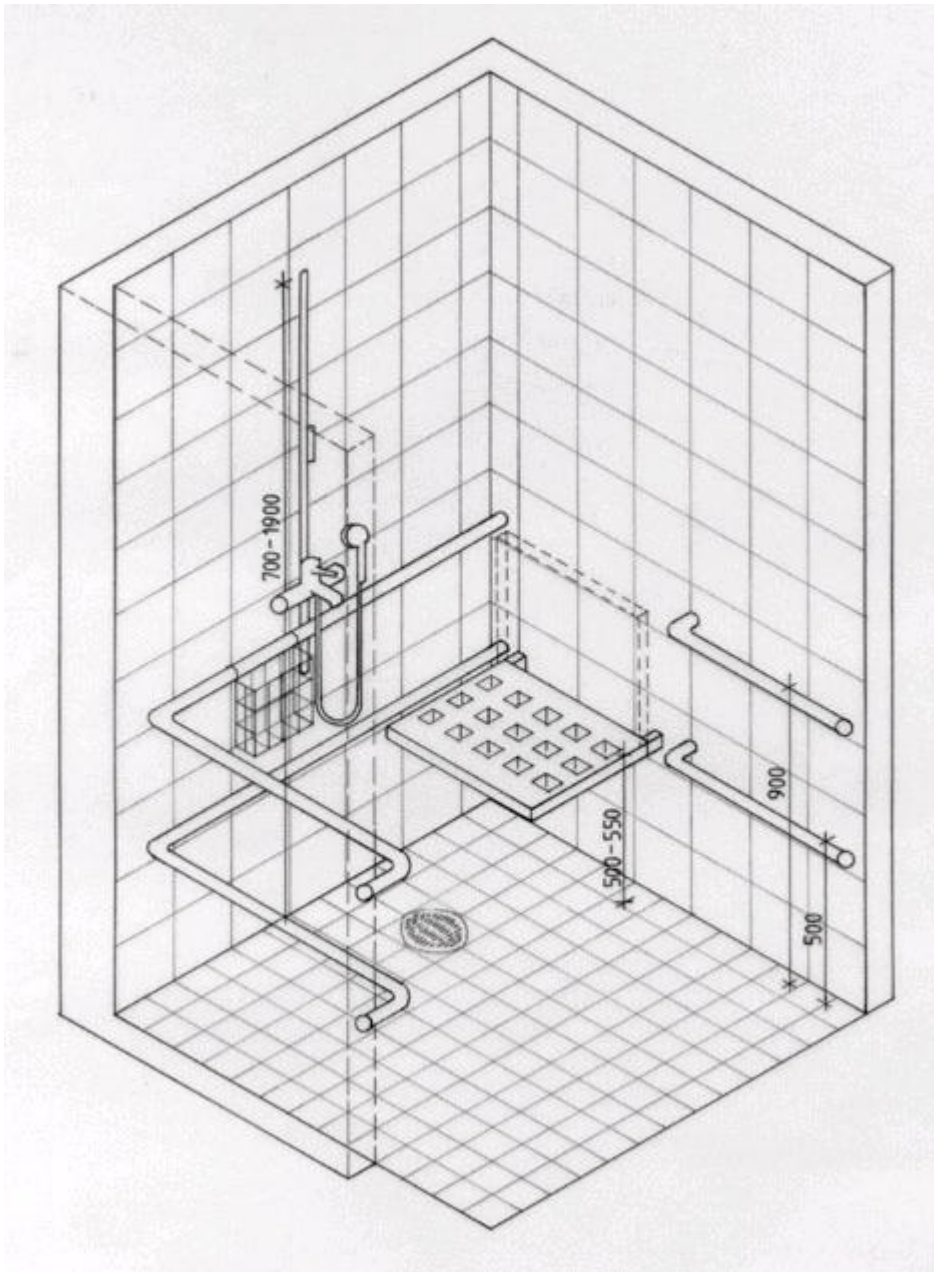
8.7 Pesutila

Pesuhuoneen oven tulee olla kynnyksetön, helposti avattava ja suljettava. Liikkumis- ja toimimisesteisille soveltuvat väljästi mitoitettut pesutilat, jotka varustetaan käsijohteilla, suihkuistuinilla, termostaattisekoittimilla ja käsisuihkuilla. Pesuhuoneen tulee olla riittävän väljä useille pyörätuolinkäyttäjille samanaikaisesti. Pesuhuoneen lattia on oltava kokonaan samassa tasossa. Lattian suurin sallittu kaltevuus on 2 %. Lattialaatoissa tulee olla liukuestepinta. Lattiakaivoissa tulee olla hyvin paikallaan pysyvät kannet. Pesuhuoneessa tarvitaan vapaata kääntymistilaa suihkupyörätuolin pyörähdysympyrän mukaan halkaisijaltaan vähintään 1500 mm. Pesuhuoneen pesualtaista ainakin yksi suunnitellaan pyörätuolin käyttäjälle soveltuvaksi. Märkätiloihin soveltuva suihkupyörätuoli tulee olla lainattavissa (Kuva 18).

Kuva 18. Märkätilaan soveltuva pyörätuoli (Talart Oy Kangasala).

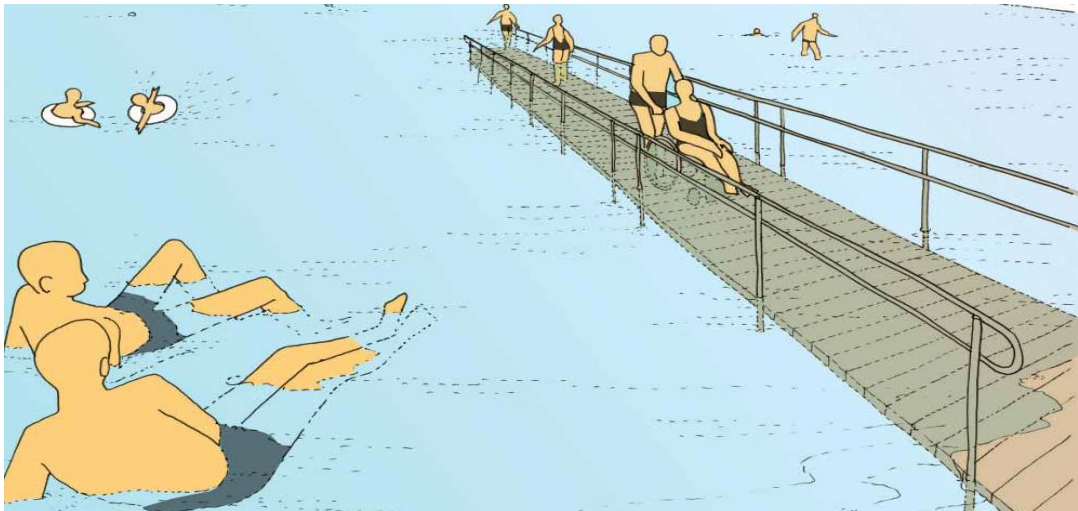
Pyörätuolin käyttäjälle soveltuvan pesupaikan leveys on vähintään 1300 mm (suihkupyörätuolia ja avustajaa varten) tai kaksi tavanomaista suihkupaikkaa yhdistettynä ilman väliseinää. Pesupaikkojen sijoittelussa ja mitoituksessa tulee ottaa huomioon myös kätisyys. Suihkutilan seiniin kiinnitetään tukikaiteet (Kuva 19).

Kuva 19. Esteetön pesutila. (Invalidiliitto)

8.8 Uimapaikka

Uimapaikan pitää olla turvallinen ja mahdollistaa omatoiminen uimaan meno. Suositeltava veden syvyys on 1200 mm. Pohja, eikä luiska saa luistaa. Uimaan meno tulee varustaa yhtenäisillä käsijohteilla. Käsijohteet antavat tukea heikosti liikkuville ja opastavat näkövammaisia, näin uimaan meno helpottuu ja vähentävät myös liukastumisvaaraa (Invalidiliitto 2009) (Kuva20).

Kuva 20. Esteetön uimaranta liikkumis- ja toimintaesteisille antaa mahdollisuuden erilaisten vammaisryhmien itsenäiseen uintiin. (SuRaKu 2005).

Uimaluiskat voivat olla puupintaisia tai betonipohjaisia (Kuva 21). Pesubetonilaatoissa on laattojen pinnalla kivimurskaa, joka tarjoaa erinomaisen pidon jalalle märkänä, kuivana ja vinolla pinnalla. Kivimurskapinta on myös muita pintoja helpompi pitää “kunnossa”. Voi ajatella, että pinta on makrotason hiekkapaperia.

Luiska johtaa uimasyvyYTEEN asti, 1200 mm. Vedenalaisella tasanteella on tilaa uinninaikaiselle pyörätuolin säilytykselle. Uimaluiskan leveys on 900 mm, jotta luiskaa pitkin pääsee omatoimisesti ja avustajan kanssa ylös. Luiskan yläpäässä pitää olla paikka pyörätuolin ja rollaattorin säilytykselle.

Kuva 21. Luiska koottu pesubetonilaatoista. (Uimaluiska.fi).

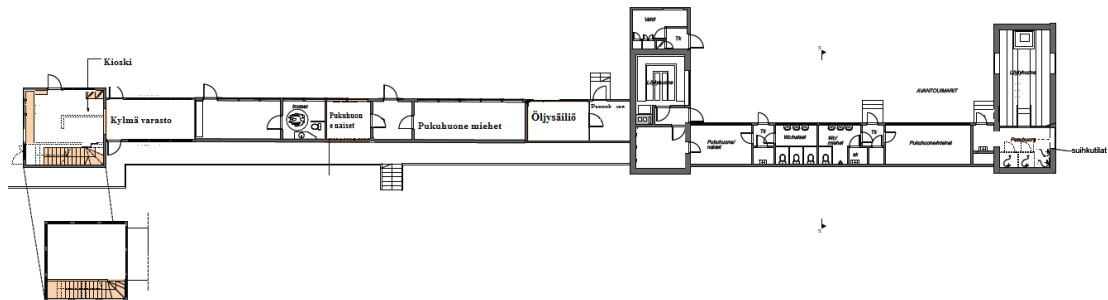
8.9 Kalusteet

Kalusteiden tulee olla tukevia, eikä niissä saa olla teräviä osia. Penkkejä tulee sijoittaa ulkotiloihin riittävän tiheästi, ja niissä on oltava etureunaan asti ulottuvat, tukevat käsinojat. Pöytien tulee olla tarpeeksi korkeita, jotta pöydän ääressä voi istua pyörätuolissa. Sopiva pöydän korkeus on 750- 800 mm (Invalidiliitto 2012).

Puuosien tulee olla käsiteltyjä, siten ettei syntyisi halkeamia, eikä tikkuja. Sadevesi ei saa kertyä kalusteisiin ja puuosien on kestävä sään vaihtelut.

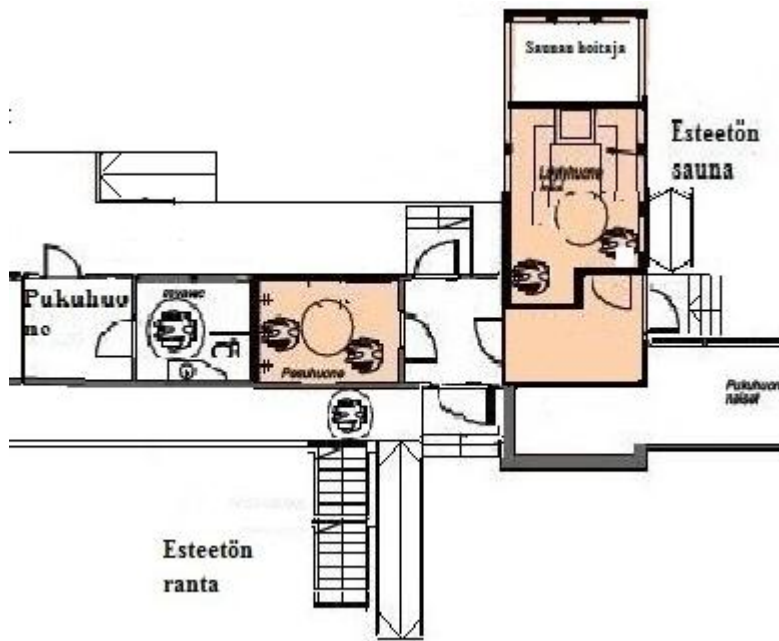
8.10 Rakennuksen pohjaratkaisu

Rauhaniemen kansankylpylän rakennuksella on todettu olevan kulttuurihistoria-lista merkitystä Kauppi-Niihaman kulttuuriympäristöselvityksessä. Rakennus suositellaan säilyttämään nykyisessä asussaan vuonna 2004 laaditussa inventoinnissa. Nykyinen rakennus ei palvele esteettömyyttä (Kuva 22).

Kuva 22. Nykyinen Rauhaniemen kansankylpylän pohjaratkaisu

Rakenteiden tulee olla toimivat, huomioiden esteellisyys. Pesutiloja pitää lisätä. Öljysäiliötilan ja pannuhuoneen purkaminen tuovat lisätilaa. Öljysäiliön tilasta tulisi esteetön pesutila. Vanhasta pannuhuoneesta tulisi esteetön yhdyskäytävä, josta on pääsy saunaan, suihkutilaan sekä pääsy rakennuksen molemmille puolille. Vanhan ”pikkusaunan” uusimisessa tulisi huomioida esteettömyys. Saunaan tulisi päästä pyörätuolilla ja saunaan olisi mahdollista ainakin kaksi pyörätuolia. Pikkusaunasta tulisi olla pääsy esteettömästi uimaan lastenrannan puolelle (Kuva 23).

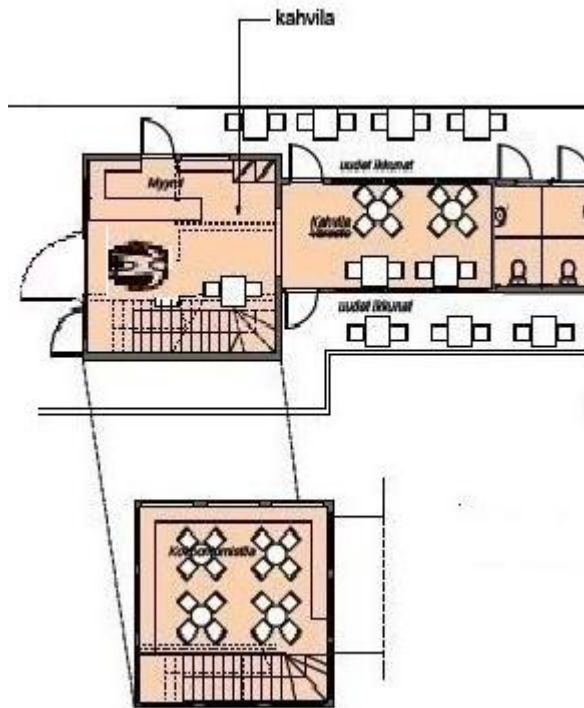

Kuva 23, Esteetön sauna, uimaranta ja muut esteettömät tilat

Lastenranta ns. ”matalapuoli” on hyvä paikka esteettömälle uimapaikalle. Lastenrantaan ei käy niin kova tuuli kuin rakennuksen toisella puolella, joka aukeaa Näsinjärven selälle. Esteetön uimaan meno tapahtuisi luiskaa käyttämällä.

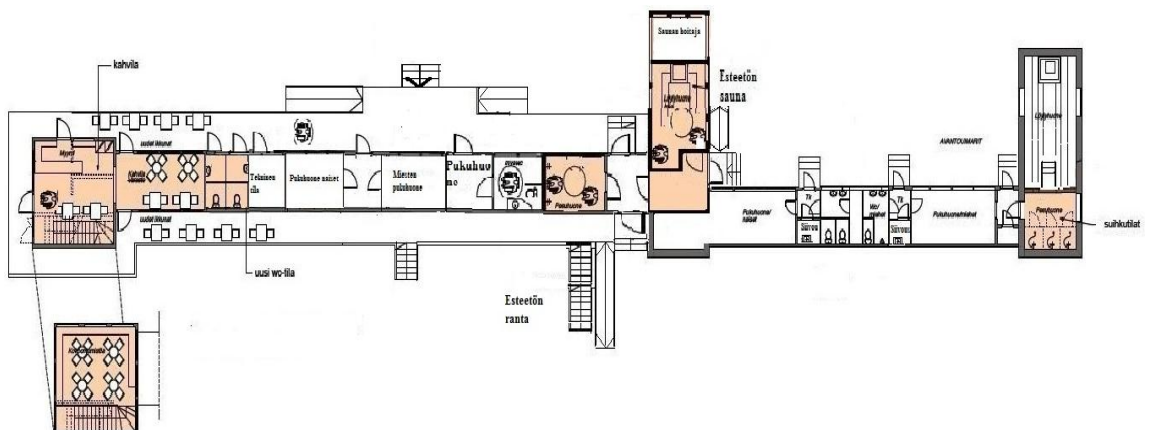
Pikkusaunasta mahdollistettaisiin pääsy uimaan mm. rollaattorilla ja pyörätuolilla. Pikkusaunasta tulisi olla esteetön pääsy esteettömään pesutilaan ja puku/wc –tilaan (Kuva 23).

Kioskipääty ja sen takana sijaitseva varastotila ovat olleet vain kesäkäytössä. Kioskin pääty muutettaisiin talvikäyttöön ja toiminnan kehittämistä yleisökäyttöön tarkoitetuksi kahvilaksi ja kokoontumistilaksi. Tämä tarkoittaa mahdollisesti koko päädyn uudelleenrakentamista, jolloin olisi tilaisuus palauttaa Bertel Strömmerin alkuperäiset aiheet päädyn arkkitehtuuriin. Kioskin ovien ja kioskitilan pitää mahdollistaa pyörätuolilla pääsy kioskitilaan (Kuva 24).

Kuva 24. Kahvitila & yleiset wc:t

Saunanhoitajan tila jäisi entiselle paikalleen toisen saunan päätyyn. Saunanhoitajan tilaan tulisi lisäluokku kioskin puolelle huomioiden esteettömät asiakkaat. Rakennuksen perällä olevat tilat, iso-sauna ja suihkutilat jäisivät entiselle paikoilleen. Samoin saunojen välissä olevat pukuhuoneet jäisivät entisille paikoille. Naisten pukuhuone kaventuisi hieman, jotta mahdollistettaisiin pyörätuolilla siirtyminen saunatilaan. Saunojen käytössä olevat wc-tilat jäisivät myös entisille paikoille. Samalla tulisi uudet wc-tilat uimarannan kävijöille (Kuva 25).

Kuva 25. Uusi Rauhaniemen kansankylpylän pohjaratkaisu

9 POHDINTA

Esteettömyys käsitteenä on hyvin laaja. Teoriaosuutta oli hyvin vaikea rajata. Esteettömyyden tuominen uimarannalle ja yleiseen saunaan tuovat haasteita. Useimmiten ympäristö rajoittaa esteettömyyden tuomista uimarannoille. Tampereella ei ole esteetöntä uimarantaa ja Tampereen yleisistä saunoista liikuntarajoitteisten on hankala mennä uimaan. Päädyin tekemään Rauhaniemen kansankylpylään kehittämissuunnitelman, koska tunnen paikan ja sinne on Tamperelaisten helppo päästä. Aluksi minulla oli visio että kuljettaisin Desing for all käsitettä mukana suunnittelussa, mutta en ihan päässyt siihen visioon. Suunnittelu rajoittui liikuntarajoitteisiin. Näkövammaisia en huomionut, koska lähdin olettamuksesta, että heillä on tukihenkilö mukana.

Ensimmäiseksi tutustuin Rauhaniemen kansankylpylään ja keräsin materiaalia. Materiaalia löytyi helposti ja hyvinvointi teknologian opintojaksoista oli minulle suuri hyöty. Materiaalia kasatessani kuljetin hyvinvointiteeman vahvasti mukana ja materiaaliin tuli mukaan asioita joita en tuonut suunnitelmaan. Työni loppupuolella karsin työstäni hyvinvointiin liittyvät asiat. Tarkemmin ajateltuna esimerkiksi saunan ja uinnin vaikutuksia hyvinvointiin ei sopinut työhöni. Karsittuani työtäni päästiin itse asiaan eli Rauhaniemen kansankylpylän kehittämissuunnitelmaan.

Määräyksiä ja asetuksia on paljon. Jorma Ursinuksen luennoista, esteetön rakentaminen, oli minulle suuri apu. Jorma Ursinuksen opintojakso antoi minulle apuja Rauhaniemen kansankylpylän suunnittelussa. Kävin keskusteluja Rauhaniemen kansankylpylän asiakkaiden kanssa tarpeista, joita he näkivät esteetömyydessä suunnittelussa. Rauhaniemen kansankylpylän kehittämissuunnitelman kokosin keskustelujen ja materiaalin perusteella.

Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan ollut pitkä ja haasteellinen projekti. Koen työni tärkeyden Tampereen kaupungin palvelujen tarjoamisen kannalta. Tampereen kaupungilla on esteettömyysohjelma 2009—2016, jonka tarkoituksena on huomioida esteettömyyttä. Esteettömyysohjelmaan kuuluu rakentaminen, infra ja palvelut. Rauhaniemen kansankylpylän kehittämissuunnitelma sopii infraan ja palveluihin.

Toivon opinnäytetyöni auttavan Rauhaniemen kansankylpylän peruskorjauksen lopullisessa suunnittelussa.

Toivon että opinnäytetyö tuo esille mahdollisuuksia myös muihin hankkeisiin. Työni oli erittäin opettavainen, sillä asiat olivat uusia. Materiaalia on kiitettävästi. Yksi tavoite on saada viesti perille hankkeiden toteuttajille/rakennuttajille ja rahoittajille. Onneksi nykyään otetaan suunnittelussa huomioon erilaisia kohderyhmiä. Pienilläkin asioilla saadaan suurta aikaiseksi. Esteettömyys tuo mukanaan toimivia uudistuksia, jotka parantavat myös terveiden ihmisten elämänlaatua.

LÄHTEET

Aragall F. et al. ECA European Concept for Accessibility. EuCAN - European Concept for Accessibility Network, 2003. 112 s. ISBN 2-919931-24-5

Desing for All 2007, Design for All -käsitteen historiaa,
http://dfasuomi.stakes.fi/FI/DFA+tieto/kasite_historia.htm

Desing for all concept in the EU context, Alliance of Liberals and Democrats for Europe –ALDE, Marko Jääskeläinen 2006.

DfA. 2009. Suomen Design for all -sivusto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<Http://dfasuomi.stakes.fi>

ECA, Eurooppalainen esteettömyyskonsepti ,tekninen avustava käsikirja 2003
<http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/kirjasto/ECA.pdf>

EDeAN Publication 2009. Principles and Practice in Europe for e-Accessibility. Editor: C. Sik Lányi. Veszprém: Published by Pannonian University Press (Pannon Egyetemi Kiadó) 1, Wartha V. Str., P.O. Box 158, Veszprém H-8200 HUNGARY 185 s. ISBN 978-963-9696-76-1

Eduskunnan esteettömyys- ja saavutettavuusselvitys 2006.
<http://www.invalidiliitto.fi/files/attachments/eduskunnanRaportti.pdf>

ESKEH. 2006. Invalidiliiton ESKEH-projektin kotisivut. <Http://www.esteeton.fi>, Esteettömyysprojektit, ESKEH-projekti.

Esteettömyys ja saavutettavuus 2012. Hel.fi kotisivua (symbolit)
http://www.hel.fi/hki/hkr/fi/Helsinki+kaikille/Kuvasymbolit/Esteettomyys_ja_saavutettavuus

Esteettömyys. 2006. Invalidiliiton teemasivut.
<Http://www.esteeton.fi/tieto-osio/esteettomyys>.

Esteettömyysprojektit. 2006. Invalidiliiton teemasivut.
<Http://www.esteeton.fi/esteettomyysprojektit>.

Esteetön rakennus ja ympäristö. Suunnitteluopas. 2007. Rakennustietosäätiö RTS. Helsinki: Rakennustieto.

Esteettömyyteen liittyvää lainsäädäntöä, 1999
Maankäyttö- ja rakennuslaki, 117 § 3 mom. Rakentamiselle asetettavat vaatimukset

Euroopan Yhteisöjen komisso; Bryssel Komission tiedonanto neuvostolle, euroopan parlamentille, euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle. Esteetön tietoyhteiskunta (eAccessibilty), Bryssel 13.9.2005

Haarni Ilkka 2006, keskeneräistä yhdenvertaisuutta: Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Stakes raportteja 6/2006

Hemmi, J. 2005. Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 1. Sotkamo: Suomen pienkustantajat

Herranen, M. & Marjamäki, M. 2007. Yleiset esteettömyysohjeet suunnitteluun.

Hygieniatilat. 2006. Esteettömiä ratkaisuja – kuvitettu opas rakennusten suunnitteluun ja korjausrakentamiseen. Helsinki kaikille -projekti. [Http://www.hel.fi/helsinkikaikille](http://www.hel.fi/helsinkikaikille) , käsikirjasto ja julkaisut. 87

Hyvä käytettävyys oppimisympäristöissä 2011.

<http://www.isak.fi/index.php/fi/hankkeet/toteutuneethankkeet/12-hyva-kaytettavyys-oppimisympaeristoissa>

Invalidiliitto 2006 ,Esteettömyysprojekti

www.esteeton.fi/files/attachments/tayttoohjeasiakaspalvelutilat.doc

Invalidiliitto 2009, esteettömyysopas

http://www.invalidiliitto.fi/files/attachments/esteettomyysopas_pdf.pdf

Invalidiliitto 2012, Esteettömyys.

http://inport2.invalidiliitto.fi/esteettomyys/luiskat_luiskat.html

Invalidiliitto 2010, Sauna.

http://inport2.invalidiliitto.fi/esteettomyys/sauna_sauna.html

Kohokarttaohje. 2008. Helsinki kaikille –projektin sivusto.

[Http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/kirjasto/Kohokarttaohje.pdf](http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/kirjasto/Kohokarttaohje.pdf).

Kontrastit ja kontrastiherkkyys. n.d. Näkövammaisten keskusliitto ry:n kotisivut.

[Http://www.nkl.fi/tietoa/esteettomyys/kontrastit.htm](http://www.nkl.fi/tietoa/esteettomyys/kontrastit.htm)

Könkkölä, M. 2000. Liikkumisesteetön sauna. Helsinki.

Luiskat. 2006. Invalidiliiton teemasivut.

[Http://www.esteeton.fi](http://www.esteeton.fi), Tieto-osio, Rakennettu ympäristö, Luiskat, portaat ja käsijohteet, Luiskat.

Liikenne- ja viestintäministeriö : Kohti esteetöntä tietoyhteiskuntaa.

Toimenpideohjelma 2011-2015. Ohjelmia ja strategioita 1-2011 kohti esteetöntä tietoyhteiskuntaa.

Materiaalit ja värit. 2006. Esteettömiä ratkaisuja – kuvitettu opas rakennusten suunnitteluun ja korjausrakentamiseen. Helsinki kaikille -projekti.

[Http://www.hel.fi/helsinkikaikille](http://www.hel.fi/helsinkikaikille), käsikirjasto ja julkaisut

Ohjaavat materiaalit. n.d. Näkövammaisten keskusliitto ry:n kotisivut 2012.

<http://www.nkl.fi/fi/etusivu/tietoa/ymparisto/ohjaavat>

Ovet esteettömiksi. n.d. Abloy Oy:n opas 2012.

[Http://www.lukkokeskus.fi/tuotteet/abloy/Valintaoppaat/Ovet_esteettomiksi.pdf](http://www.lukkokeskus.fi/tuotteet/abloy/Valintaoppaat/Ovet_esteettomiksi.pdf).

Ovet ja tuulikaapit. 2006. Esteettömiä ratkaisuja – kuvitettu opas rakennusten suunnitteluun ja korjausrakentamiseen. Helsinki kaikille -projekti.
[Http://www.hel.fi/helsinkikaikille](http://www.hel.fi/helsinkikaikille) , käsikirjasto ja julkaisut.

Palvelutiskit. 2006. Esteettömiä ratkaisuja – kuvitettu opas rakennusten suunnitteluun ja korjausrakentamiseen. Helsinki kaikille -projekti. [Http://www.hel.fi/helsinkikaikille](http://www.hel.fi/helsinkikaikille), käsikirjasto ja julkaisut.

Pesola, K. 2009. Esteettömyysopas, mitä, miksi, miten. Invalidiliiton julkaisuja O.39. Invalidiliitto ry.

Pesuhuone. 2006. Invalidiliiton teemasivut.
[Http://www.esteeton.fi](http://www.esteeton.fi) Tieto-osio, Rakennettu ympäristö, Hygienia- ja saunatilat, Pesuhuone.

Jari Heiskanen ja Kalle Luoto 2004, Pirkanmaan maakuntamuseo, Kauppi Niihman osayleiskaava-alue, kulttuuriympäristöinventointi.

Portaat ja käsijohteet. 2006. Esteettömiä ratkaisuja – kuvitettu opas rakennusten suunnitteluun ja korjausrakentamiseen. Helsinki kaikille -projekti. Viitattu 11.5.2009.
[Http://www.hel.fi/helsinkikaikille](http://www.hel.fi/helsinkikaikille) , käsikirjasto ja julkaisut.

Pyörätuolin käyttäjät. 2006. Invalidiliiton teemasivut.
[Http://www.esteeton.fi](http://www.esteeton.fi) , Tieto-osio, Yleisiä lähtökohtia, Pyörätuolin käyttäjät.

Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. 2009. Toim. A. Ruskovaara. Invalidiliiton julkaisuja O.38. Invalidiliitto ry.

Rakennetun ympäristön ja rakentamisen esteettömyys 2011.
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=20648&lan=FI>

RakMK F1. 2005. Ympäristöministeriön asetus esteettömästä rakennuksesta. Valtion säädöstietopankki.
[Http://www.finlex.fi/data/normit/28203-F1su2005.pdf](http://www.finlex.fi/data/normit/28203-F1su2005.pdf)

RakMK F2. 2005. Ympäristöministeriön asetus rakennuksen käyttöturvallisuudesta. Valtion säädöstietopankki. [Http://www.finlex.fi/data/normit/6376-F2.pdf](http://www.finlex.fi/data/normit/6376-F2.pdf)

RT 09-10692 ohjekortti, Esteetön liikkumis- ja toimintaympäristö, maaliskuu 1999
http://www.transportal.fi/Hankkeet/elsa/tietopankki/tietopankki_pdf/RTnayte_0910692.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2006b. Valtioneuvoston selonteko vammaispolitiikasta 2006. Helsinki: Yliopistopaino

STAKES. Europe lehdistötiedote, Erkki Liikanen speech 02/416 23.09.2002
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/02/416&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Suomen DfA-verkosto, DfA-verkoston kotisivut [verkkodokumentti]. 14.10.2010
<http://dfasuomi.stakes.fi/FI/index.htm>

Suomen valtio. Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132, Helsinki: 1999.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Tampereen kaupunki esteettömyysohjelma 2009- 2016 2009
<http://www.tampere.fi/material/attachments/t/51Xselk6X/esteettomyysohjelma.pdf>

Tasoerot. 2008. SuRaKu-ohjekortti 3.
<Http://www.hel.fi/helsinkikaikille> , ohjeita suunnitteluun, esteettömän rakentamisen ohjeet (SuRaKu), Suraku ohjekortit.

Turun kaupunki 2011, liikunta ja ulkoilu, liikuntapaikat.
<http://www.turku.fi/public/default.aspx?contentid=272626>

Ulkotilojen esteettömyyden kartoitus- ja arviointiopas. Suunnittelu – Rakentaminen – Kunnossapito. 2005. SuRaKu. Helsinki: Helsingin kaupungin rakennusvirasto ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tekniikan ja rakentamisen instituutti.

United Nations Human Rights, Universal Declaration of Human Rights, United Nations Departmen of Public Information, 2007, 11 s. DPI/876/Rev.4—07-55693—November 2007—50M

Verhe, I. 1994. Esteettä luontoon liikkumaan. Ulko- ja luontoliikuntapaikkojen soveltuvuus liikkumisesteisille. Helsinki: Suomen invalidien urheiluliitto.

Verhe, I. & Ruti, M. 2007. Esteetön luontoliikunta. Opetusministeriön Liikuntapaikkajulkaisu no 93. Helsinki: Rakennustieto.

Wikipedia: Saavutettavuus2012. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Saavutettavuus>

Ympäristöministeriö 2008, Rakentamisen ohjaus.
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=78023&>

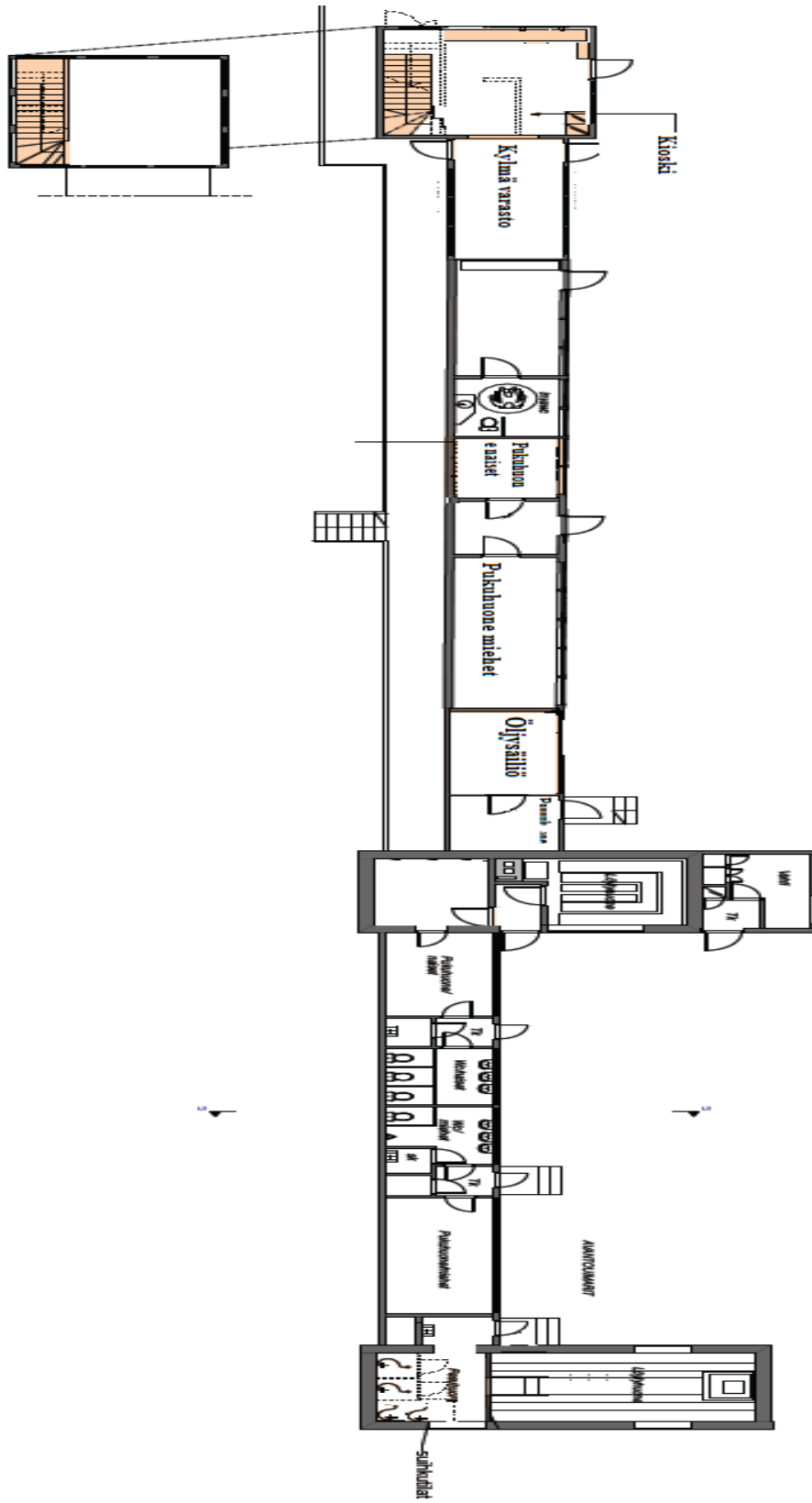
Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21
<http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/2004/20040005.pdf>

LIITTEET

Liite 1. Nykyinen pohjapiirros

Liite 2. Ehdotus uudeksi pohjaratkaisuksi

Liite 1. Nykyinen pohjapiirros

Liite 2. Ehdotus uudeksi pohjaratkaisuksi

